

6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNUNDA FAİZ İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

*Yrd. Doç. Dr. Murat AYDOĞDU**

GİRİŞ

1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girecek 6098 sayılı 1 Yeni Türk Borçlar Kanununda yer alan faiz hakkındaki hükümler, mevcut 818 sayılı Borçlar Kanununda olduğu gibi farklı maddelerde düzenlenmiştir. 6098 sayılı Kanun'da akdi faiz hakkında genel düzenlemeye 88. maddede, temerrüt faizi hakkında genel düzenlemeye ise 120. maddede yer verilmiştir. Bu düzenlemelerde dikkat çekici nokta ise hukukumuzda ilk defa hem akdi hem de temerrüt faizi bakımından somut sınır getirilmesidir. 6098 sayılı Kanunda faizle ilgili birçok madde yer almasına karşın, özellik arzeden diğer düzenlemeler ise geçici ödemelerle ilgili 76. madde ve önödeme sözleşmelerinde alıcının temerrüdü ile ilgili 271. madde olarak karşımıza çıkmaktadır.

İncelememizde faiz kavramı, unsurları, hukuki niteliği ve türleri hakkında genel açıklamalar verilmiş, özellikle faiz bakımından temel düzenlemeler ve özellik arz eden TBK. m.76, 88, 120 ve 271. maddeler üzerinde daha çok durulmuş, konu hakkında şema ve tablolarla açıklamalar yapılmış, özellik arz etmeyen faiz hakkındaki diğer düzenlemeler ise madde olarak zikredilmiştir. Bu arada 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun uygulamasında yapılan yanlışlıklara değinilerek, bu konuda somut çözüm önerileri verilmeye çalışılmıştır.

* Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

I. FAİZ KAVRAMI, UNSURLARI, HUKUKİ NİTELİĞİ ve TÜRLERİ

A. FAİZ KAVRAMI ve UNSURLARI

Faiz; hukuki yönden alacağın hukukî (medenî) semeresi olarak tanımlanır. Ekonomik açıdan ise borçlanılmış sermayenin geliridir. Bu tanımlar doktrinde genel kabul görmüş tanımlar olup, kanunlarımızda bir faiz tanımı yer almamıştır. Terimlerden biraz uzak bir tanım yapmak istersek faizin tanımı için şunu da söyleyebiliriz¹: “Konusu bir miktar paranın ödenmesinden ibaret olan borçlarda, alacaklının bu paradan mahrum kaldığı süreye ve belirli bir orana bağlı olarak gerçekleşen bir karşılıktır.”

Tanımdan da anlaşıldığı gibi faizin üç unsuru vardır. Bunlar:

- 1- Bir para alacağı bulunması (asıl alacak unsuru): bu para alacağının miktarı belirli olmalıdır.
- 2- Mahrum kalınan sürenin olması (ödemede gecikme unsuru): Faizin doğumu anaparadan mahrum kalınan süreye göre değişir.
- 3- Belli bir oranın uygulanması unsuru.

¹ Tanım ve faiz hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Albaş**, Hakan : Türk Borçlar Kanunu Tasarısının Değerlendirilmesi Sempozyumu, 2. Oturum, İfa ve İfa Engelleri, Legal Hukuk Dergisi, Ekim 2005, Yıl : 3, Sayı : 34, s.3643 vd.; **Barlas**, Nami : Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, İstanbul 1991, s.151 vd.; **Eren**, Fikret : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul 2003, s.939 vd.; **Helvacı**, Mehmet : Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı, İstanbul 2000, s.43 vd.; **Kılıçoğlu**, Ahmet M. : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Ankara 2006, s.447 vd.; **Oğuzman**, Kemal/Öz, Turgut : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul 2005, s.241 vd.; **Schwenzer**, Ingeborg : Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil, Bern 2009, Rn.10.06; **Merz**, Hans : Schweizerisches Privatrecht, Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, 6.Band, Erster Teilband, Basel 1984, s.175 vd.; **Weber**, Rolf W. : Berner Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Band VI, 1. Abteilung, Allgemeine Bestimmungen, 4. Teilband Art. 68-96, 2. Aufl., Bern 2005, Art.73, Rn.4 vd.

Birçok konuda faiz ile ilgili düzenlemeler yer almasına rağmen bu konudaki kaynak kanunlarımız; 818 sayılı (mevcut) Borçlar Kanunu, 6762 sayılı (mevcut) Türk Ticaret Kanunu ve 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'dur. 1 Temmuz 2012'de yürürlüğe girecek olan 11 Ocak 2011 tarihli 6098 sayılı (yeni) Türk Borçlar Kanunu (RG. 04.02.2011, S: 27836) ve 6102 sayılı (yeni) Türk Ticaret Kanunu (RG. 14.02.2011, S: 27846) da doğal olarak yeni kaynaklar arasında sayılabilir. Ayrıca 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile de faize ilişkin hükümler öngörülmüştür.

Bir faiz alacağının kaynağı sözleşme, kanun veya bir mahkeme kararı olabilir. Faiz hakkındaki kurallar tamamlayıcı (yedek) hukuk kuralları şeklinde olabileceği gibi sınır içeren emredici hukuk kuralları şeklinde de olabilmektedir. Yedek hukuk kuralları aslında "ikâme faiz" öngörmektedir.

B. FAİZİN HUKUKİ NİTELİĞİ

1. Faizin Asıl Alacağa Bağlı Olması (Fer'ilik Kuralı)

Faiz alacağının doğumu için ilk şart daha önceden mevcut olan bir asıl alacağın varlığıdır. Asıl alacak mevcut olmadıkça kendiliğinden bir faiz alacağı doğmaz. Asıl alacağın ödeme yahut başka bir nedenle sona ermesi halinde faiz alacağı da sona erer (mevcut BK. m.113/1; yeni TBK. m.131/1)².

Aksi kararlaştırılmadığı sürece, asıl alacağın temlikî faiz alacağının da temlikî sonucunu doğurur (mevcut BK. m.168/3; yeni TBK. m.189/2). Faiz alacağı asıl alacakla birlikte zamanaşımına uğrar (mevcut BK. m.113/1; yeni TBK. m.131/1). Fakat Borçlar Kanunumuzdaki düzenleme gereğince anapara faizleri hakkındaki davalar beş yıllık zamanaşımına tabidir (mevcut

² **Albaş**, s.3644-3645; **Eren**, s.939-940; **Helvacı**, M., s.95 vd.; **Kılıçoğlu**, S.448-449; **MERZ**, s.178-179; **Oğuzman/Öz**, s.242; **Schwenzer**, Rn.10.07; **Honsell/Vogt/Wiegand** : Obligationenrecht I, Art.1-529 OR, Basler Kommentar, 3. Auflage, Basel 2003, Art.73, Rn.1 vd.; **Schmid**, Jörg : Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil, Band I, Zürich 2008, Rn. 2685 vd.; **Berger**, Bernhard : Allgemeines Schuldrecht, Bern 2008, Rn.1670 vd.; **Weber**, Art.73, Rn.12-14.

BK. m.126/b.1; yeni TBK. m.147/b.1). Bu nedenle faizin asıl alacaktan önce zamanaşımına uğraması mümkündür. Menkul ve gayrimenkul rehminin güvencesi kapsamına anaparanın yanı sıra faizler de dahildir (TMK. m.875, TMK. m.946). Kefalet sözleşmesinde ise faiz verilmesi şartı varsa, kefil işlemekte olan faizin yanı sıra işlemiş olan bir senelik faizden de sorumludur (mevcut BK. m.490/3; yeni TBK. m.589/2, b.3).

2. Faizin Asıl Alacaktan Bağımsız Olması (istisna)

Faiz, asıl alacağa bağlı fer'i bir hak olmasına rağmen, bazı konularda asıl alacaktan farklı hükümlere tabi tutulmuştur. Faiz alacağının asıl alacaktan bağımsız olarak temlik edilmesi mümkündür. Ancak bunun için durumun sözleşmede açıkça belirtilmiş olması gerekir. Aksi takdirde alacağın temlik veya borcun nakli halinde faiz de anaparaya bağlı olarak devir veya temlik edilmiş olur (mevcut BK. m.168, m.176; yeni TBK. m. 189, m.198).

Faiz, asıl alacaktan bağımsız olarak takip ve dava konusu yapılabilir. Bu da demek oluyor ki bir dava yahut takip açılırken asıl alacağın tahsili istenip de faizin tahsili istenmemiş dahi olsa bunun bağımsız bir dava ya da takiple talebi mümkündür. Alacağın miktarının belli ve tamamının muaccel olduğu durumlarda alacaklının kısmi ifayı reddetmesi mümkündür. Ancak faiz ödemesi kısmi bir ifa değildir, bu nedenle alacaklı asıl alacaktan ayrı olarak ödenmek istenen faiz alacağını reddedemez³.

C. FAİZİN TÜRLERİ

Hukukumuzda faiz, uygulanacak faiz oranlarının ve yasal düzenlemelerin bilinmesi açısından anapara ("sermaye", "kapital" veya eski deyimle "resulmal") faizi ve temerrüt faizi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Anapara (kapital) faizi henüz temerrüde düşmeden ödenmesi gereken faizdir. Sözleşme uyarınca, alacaklıya ait bir para meblağının faiz geliri elde etmek amacıyla ödünç verilmesi veya herhangi bir şekilde borçluda kalması üzerine

³ Albaş, s.3645-3646; Oğuzman/Öz, s.242; Weber, Art.73, Rn.44 vd.

faiz ödenmesi öngörülmüşse kapital faizinden söz edilir⁴. Genellikle kredili, taksitli veya vadeli satışlarda söz konusu olur ve temerrüde düşmeden ve genelde “vade farkı”⁵ adı altında alınır. Örneğin bir tüketici kredisi sözleşmesinde tüketicinin Bankadan aldığı krediye aylık taksitler halinde ödediği miktarın içinde anapara olduğu gibi anapara faizi de yer alır⁶.

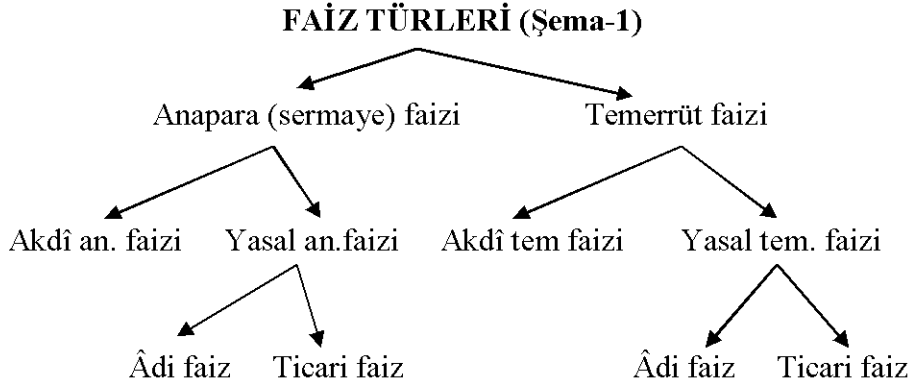
Her iki faiz türü (anapara ve temerrüt) için de akdî faiz ve yasal faiz ayrımı yapılmaktadır. Doktrinde ve Kanunlarda (BK. 72, TBK. 88 ve TBK .120/f.3) “akdî faiz” veya sadece “faiz” ifadesi, anapara faizi yerine de kullanılmaktadır ki kanımca akdî anapara faizi ile akdî temerrüt faizinin karışmaması için, “faiz” veya “akdî faiz” ifadesi yerine ayırım yapılmalı ve “akdî anapara” ile “akdî temerrüt faizi” ifadesi kullanılmalıdır.

Akdî faiz, adı üzerinde akit (sözleşme) ile kararlaştırılan faiz olup; yasal faiz de taraflarca sözleşmede kararlaştırılmamış olan ve yasaca belirlenen faizdir. Yasal faiz ise hem anapara hem de temerrüt faizi bakımından âdi işlerde geçerli âdi (olağan, basit) veya ticari işlerde geçerli ticari faiz şeklinde olabilmektedir. Bu durumu şemayla ifade edersek (Şema-1);

⁴ **Albaş**, s.3644-3645; **Eren**, s.941 vd.; **Helvacı**, M., s.95 vd.; **Kılıçoğlu**, s.449 vd.; **Merz**, s.175-176; **Oğuzman/Öz**, s.242-243; **Schwenzer**, Rn.10.06-10.07; **Barlas**, s.124 vd.; **Schmid**, Rn. 2689 vd.; **Weber**, Art.73, Rn.84 vd.

⁵ Yargıtay kararlarında her ne kadar vade farkının akdi faiz niteliği kabul edilmemekle beraber karşıoy yazılarında da belirtildiği gibi kanımca vade farkı, akdi faiz olarak kabul edilmelidir. Kararlar için bkz. YARGITAY İÇTİHADI BİRLEŞTİRME GENEL KURULU, E. 2001/1, K. 2003/1, T. 27.6.2003; YARGITAY HUKUK GENEL KURULU, E. 2002/19-449, K. 2003/491, T. 24.9.2003; YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ, E. 1997/10031, K. 1998/2995, T. 1.5.1998.

⁶ Tüketici kredilerinde faiz için bkz. **Zevkliler**, Aydın/**Aydoğdu**, Murat : Tüketicinin Korunması Hukuku, Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Ankara 2004, s.287 vd.

II. YENİ TÜRK BORÇLAR KANUNUNDA YER ALAN FAİZ HAKKINDAKİ HÜKÜMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yeni Türk Borçlar Kanununda yer alan faiz hakkındaki hükümler, mevcut BK.unda olduğu gibi farklı maddelerde düzenlenmiştir. Ancak burada özellikle faiz bakımından temel düzenlemeler olan TBK. m.88, 120, 76 ve 271 üzerinde daha çok durulacak, diğer düzenlemelere ismen değinilecektir.

A. ANAPARA (SERMAYE) FAİZİ HAKKINDAKİ DÜZENLEME

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Metni

5. Faiz

Madde 88- Faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.

Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamaz.

Yürürlükteki Kanun

5 - Faiz:

Madde 72- Bir kimse faiz vermesine mecbur olupta miktarı ne mukavele ile ne de kanun veya örf ve adet ile muayyen değil ise bu faiz senevi yüzde beş hesabıyla tediye olunur. (Mukavele ile faiz meselesinde suiistimalin menî hukuku amme kanunlarına aittir.)

Adalet Komisyonu Raporu

Tasarının 87 nci maddesi teselsül nedeniyle 88 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Madde Gerekçesi

MADDE 88- 818 sayılı Borçlar Kanununun 72 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 87 nci maddesinde, yasal faiz düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 72 nci maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkroda, faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranının sözleşmede kararlaştırılmaması durumunda, bu oranın faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirleneceği öngörülmektedir. Faiz oranının, zaman içinde sıkça değiştirilebildiği göz önünde tutularak, temel bir kanun olan Türk Borçlar Kanununda sabit bir oranın belirtilmesi uygun görülmemiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, sözleşmede kararlaştırılacak yıllık faiz oranının, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamayacağı öngörülerek, bu emredici hükümlerle, uygulamada örnekleri sıkça görülen olağanüstü faiz oranları karşısında, borçluların korunması amaçlanmıştır.

Yeni düzenlemeye göre:

5. Faiz

“Madde 88- Faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.

Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamaz.”

Her ne kadar 88. madde başlığında sadece “faiz” denmişse de TBK. m.120 hükmünün kenar başlığı ve içeriği “temerrüt faizini” düzenlediği için, burada anapara faizinin (henüz temerrüde düşmeden ödenmesi gereken faizin) düzenlendiği anlaşılmaktadır. Ancak başlıkta ve içerikte “faiz” yerine “anapara faizi” terimi kullanılsa daha iyi olurdu. Ayrıca maddedeki ifade, sanki her durumda anapara faizi ödenmesi gerekmektedir gibi bir intiba yaratmaktadır. Oysa gerek mehzadaki (İBK. m.73) düzenlemede gerekse mevcut BK.da (m.72) “*Bir kimse faiz vermesine mecbur olupta miktarı ne mukavele ile ne de kanun veya örf ve adet ile muayyen değil ise*” ifadesi mevcuttur. Kural olarak anapara faizi sözleşmede kararlaştırılmışsa söz konusu olacağından, TBK.ndaki düzenlemeyi de bu şekilde anlamak gerekir⁷. Metinde geçen “*faiz ödeme borcu*” şeklindeki ifadeyi bu şekilde anlamak yani “anapara faizi ödemek borç olarak sözleşmede kararlaştırılmış, ancak miktarı kararlaştırılmamışsa” şeklinde anlamak daha doğru ve mehaza uygun olacaktır.

Düzenlemeden de açıkça anlaşıldığı gibi;

1. Faiz (anapara faizi) ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenecektir (TBK. m.88/f.1 atfıyla 3095 sayılı Yasa m.1). Burada “yedek hukuk kuralı” veya “ikâme faiz” de denilebilecek olan kanunî (yasal) faiz devreye girmektedir (3095 sayılı Kanun m.1).

2. Faiz (anapara faizi) ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmışsa buna itibar edilecektir. Burada bir sınır getirilmiştir. Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, birinci fıkra

⁷ Temerrüt faizi ise kanun gereği kendiliğinden doğan bir yan borç olduğundan (mevcut BK. m.103, TBK. m.120), sözleşmede açıkça kararlaştırılmasa bile talep edilebilir. Eren, s.941-942; Oğuzman/Öz, s.242-243; Honsell/Vogt/Wiegand, Art.73, Rn.1-2. Nitekim TBK. m.387 (mevcut BK. m.307) hükmünde (anapara faizi bakımından) açıkça belirtildiği gibi : “*Ticari olmayan tüketim ödünçü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmış olmadıkça faiz istenemez.*

Ticari tüketim ödünçü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmamış olsa bile faiz istenebilir.”

uyarınca belirlenen (yani 3095 sayılı Yasaya göre belirlenen) yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamaz (TBK. m.88/f.2 atfıyla 3095 sayılı Yasa m.1 ile belirlenen faizin %50 arttırımlı hali, yani $9 + 4,5 = 13,5$ oranını aşamaz. Başka tür hesaplamayla $9 \times 1,50 = 13,5$). **Burada emredici hukuk kuralı veya “maksimal faiz (“zinsmaxima” veya “zinsmaximum”) kuralı”⁸ devreye girmektedir (TBK m.88/f.2).** Örneğin anapara faiz olarak yıllık %20 oranı kararlaştırılmışsa, sözleşmede kararlaştırılan anapara faizi %13,5 oranını aşamayacak, aştığı oranda kısmen geçersiz olacak ve maksimum %13,5 oranı uygulanacaktır.

TBK 88 hükmünde geçen “yürürlükte olan mevzuat hükümleri” hiç şüphesiz şu anda da yürürlükte olan 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun’dur.

Maddede ilk dikkat çekici özellik, akdi anapara faizine ilk defa somut sınır getirilmesidir⁹. Aynı şekilde temerrüt faizine de 120. madde ile somut sınır getirilmiştir. Gerçekten de daha önce Yargıtay; aşırı faizleri, gabin, ahlâka aykırılık, kişilik haklarına aykırılık, Medeni Kanun’un 2. maddesi anlamında objektif iyi niyet kuralına aykırılık gerekçeleriyle zaten sınırlandırmaktaydı. (Örn. bkz. YARGITAY HUKUK GENEL KURULU, E. 2005/11-459, K. 2005/480, T. 21.9.2005). Ancak bunlar somut bir sınırlandırma değildi. Her somut olaya göre ayrı değerlendirme yapılıyordu. TBK m.88 ve 120 ile hem anapara hem de temerrüt faizine somut sınır getirilmesi yerinde olmuştur.

Faize sınır getirilmesi ile ilgili olarak diğer ülkelere bakacak olursak, çoğu Ülkenin faize sınır getirdiği görülmektedir. Örneğin, İsviçre’de 23 Mart

⁸ Bu kural hakkında ve maksimum faizi aşan faize uygulanacak müeyyideler için bkz. **Bucher**, Eugen : Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil ohne Deliktsrecht, 2. Aufl., Zürich 1988, s.230 vd.; **Weber**, Art.73, Rn.27 vd.ile Rn.116 vd.; Giger, Hans : Berner Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Band VI, 2. Abteilung, Die einzelnen Vertragsverhältnisse, 1. Teilband, 1. Unterteilband, Der Konsumkredit, Bern 2007 (Kısaltma : **Giger**, BK), Rn. 627 vd.;

⁹ Aynı yönde **Öz**, Turgut : Borçlar Kanunu Tasarısı Paneli, HPD (Hukuki Perspektifler Dergisi), S.4, Ağustos 2005, s.74.

2001 tar. Tüketici Kredileri Hakkında Kanun m.14 ve Tüketici Kredilerine İlişkin Tüzük m.1 ile tüketici kredilerinde yıllık %15 sınırı getirilmiştir (**Bundesgesetz über den Konsumkredit -KKG-** vom 23. März 2001)¹⁰. Bir de mehzaz teşkil eden İsviçre BK. m.73 hükmünde, taraflarca kararlaştırılmamışsa genel olarak sözleşmeler bakımından anapara faizinin %5 olduğu (yedek kural), faizin kararlaştırıldığı hallerde ise kötüye kullanılmaması gerektiği (aşırı faizin yasak olduğu) ve bu konudaki kamusal düzenlemelerin de saklı olduğu yolunda bir düzenleme vardır ki Türk hukukundaki somut sınırlamanın daha yerinde olduğu görülmektedir. Çünkü kötüye kullanmama gibi bir sınır, somut bir sınır değildir. İsviçre’de ayrıca konkordato sırasında faiz ve yan masraflar (provizyon komisyon vb. her türlü masraf) açısından Kanton hukuklarında toplamda %18 sınırı getirilmektedir¹¹. İsviçre Federal Mahkemesi de taraflarına bakmaksızın (tacir olsun olmasın) tüm işlemlerde genel olarak %18 sınırını (maksimal faiz olarak) kıyasen uygulamaktadır¹². Bu oranların bizden daha yüksek olduğu,

¹⁰ **Giger**, BK, Rn. 581 vd.; **Honsell/Vogt/Wiegand**: Obligationenrecht I, Art.1-529 OR, Basler Kommentar, 3. Auflage, Basel 2003, Art.73, Rn.4 vd.; **Weber**, Art.73, Rn.134a ve 138; **Weber**, Rolf W. : Berner Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Band VI, 1. Abteilung, Allgemeine Bestimmungen, 5. Teilband Art. 97-109, Bern 2000, Art.104, Rn.71.

¹¹ İsviçre’de anapara faizi ile ilgili kararlar için bkz. BGE 52 II 233 E.3; 69 I 171; 80 II 327, 332; 93 II 191 E.a; 96 I 9 E.a fr.122 III 54 E.a; 100 II 157; 134 III 233 f. E.7; 117 II 163 E. 4 fr.; 121 III 182 f.E.5a, 120 II 265 E.4; 123 III 296, 126 III 192 E. C. Nr.33; 113 V 54 Nr.8; 134 III 233 f. E.7; 119 Ia 61 ff. E.-7; 119 Ia 62 f.E.3,4; 120 Ia 292; 120 Ia 305; Bu kararların özeti için bkz. KRAUSKOPF, Frédéric : Präjudizienbuch OR, Die Rechtsprechung des Bundesgerichts, Herausgegeben von **Gauch**, Peter/**Aeppli**, Victor/**Stöckli**, Hubert, 7. Aufl., Zürich 2009, s.303-304. Ayrıca bkz. **Bucher**, s.231; **Kramer**, Ernst A. : Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Basel 2009, §4, Rn.493. **Von Tuor**, Andreas/**Peter**, Hans : Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrecht, Zürich 1979, s.68 vd.; **Weber**, Art.73, Rn.6 vd.; **Giger**, BK, Rn. 634 vd.

¹² BGE 93 II 189-190; BGE 84 II 111/2. Bu konuda ayrıca bkz. **Bucher**, s.195, s.231 ve s.236; **Merz**, s.177-178; **Giger**, Hans : Obligationenrecht, Handbuch für Studium, Wissenschaft und Praxis von A-Z, Zürich 1988, s.445; **Schwenzer**, Rn.10.13-10.14; **Guhl/Koller/Schnyder/Druey** : Das Schweizerische

bizdeki korumanın her türlü işlemler bakımından %13,5 sınırı ile daha lehe olduğu açıktır. Ayrıca Almanya’da anapara faizi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, tacirler dışındakiler için %4 (BGB §246), tacirler için %5’dir (HGB §246). Dürüstlük kuralına aykırılık oluşturmaması kaydıyla sözleşmede istenilen oran kararlaştırılabilir (BGB §138)¹³. Keza Avusturya’da tüketici kredileri bakımından maksimum %5 gibi lehe bir sınır getirilmiştir (8 Mart 1979 tarihli Avusturya Tüketici Kredileri Kanunu § 6/f.1, b.13-Konsumentenschutzgesetz vom 8. März 1979- KSchG)¹⁴. Tabii ki bu Ülkelerdeki enflasyon düşüklüğünü de dikkate almak gerekir.

Acaba Türk hukuku bakımından faize sınır getirilmesine düzenlemeler (TBK. m.88 ve 120), tacirler lehine de uygulanabilecek midir? Kanımca, bu düzenleme, borçlu tacirler lehine de uygulanabilecek emredici bir düzenlemedir¹⁵. Özellikle kriz dönemlerinde tacirler aleyhine uygulanan yüzde binlere varan aşırı faiz uygulamaları tacirlerin iflâs etmelerine ve krizlerin daha da büyümesine (tetiklenmesine) yol açmıştır. Nitekim madde gerekçesinde herhangi bir ayırım yapılmadan, “*Maddenin ikinci fıkrasında, sözleşmede kararlaştırılacak yıllık faiz oranının, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamayacağı öngörülerek, bu emredici hükümlerle, uygulamada örnekleri sıkça görülen olağanüstü faiz oranları karşısında, borçluların korunması amaçlanmıştır.*” denmektedir. Bu durum dikkate alınacak olursa, tacirlerin de aşırı faizlere karşı korunması gerektiği bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Kanımca gerekçeden de

Obligationenrecht, Zürich 2000, §11, Rn.18-19; **Schmid**, Rn. 2690-2691; **Berger**, Rn.1670-1673; **Weber**, Art. 104, Rn.71 vd.; **Zevkliler/Aydoğdu**, s.287.

¹³ **Brox/Walker**: Allgemeines Schuldrecht, München 2009, §9, Rn.12-13; **Larenz**, Karl : Lehrbuch des Schuldrechts, München 1987, s.352 vd.; **Honsell/Vogt/Wiegand**, Art.104, Rn.9.

¹⁴ **Kathrein**, Georg : Kurzkommentar zum AGBG, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, Ehegesetz, Konsumentenschutzgesetz..., Herausgegeben von **Koziol**, Helmut/**Bydlinski**, Peter/**Bollenberger**, Raimund, Wien 2007, s.1914 vd., özellikle s.1925.

¹⁵ Aynı yönde düşünen sayın **Öz**, ticari işlerde de bu sınırların uygulanacağını öngörmektedir. Bkz. **Öz**, Turgut : Borçlar Kanunu Tasarısı Paneli, HPD, (Hukuki Perspektifler Dergisi), S.4, Ağustos 2005, s.74.

açıkça anlaşıldığı gibi, TBK m. 88 ve 120 hükümlerinin uygulanmasında kişi bakımından herhangi bir sınırlama yoktur. Sadece 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile yapılan somut faiz sınırlandırmasının benzeri burada da yapılmıştır. Gerçekten de 4077 sayılı Kanunda taksitle satışlarda (6.3.2003 tarih ve 4822 sayılı K. ile değişik m.6/A, f.2, d), tüketici kredilerinde (6.3.2003 tarih ve 4822 sayılı K. ile değişik m.10/f.2, f) ve konut finansman sözleşmelerinde (21.2.2007 tarih ve 5582 sayılı K. ile eklenen m.10/B, f.15, i) “sözleşmede belirlenen faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere gecikme faizi oranı” sınırı getirilmiştir. Ancak bu sınırlamalar gecikme (temerrüt) faizine ilişkindir. Oysa TBK.nda getirilen sınırlamalar hem anapara hem de temerrüt faizine yöneliktir ve yerindedir. Çünkü salt temerrüt faizine sınır getirilip anapara faizine sınır getirilmemesi nedeniyle tam anlamıyla bir sınırlama getirilmiş olunmazdı. Örneğin, anapara faizine sınır getirilmeseydi, anapara faizi yıllık %50 gibi bir oran olabilecekti. Temerrüt faizi bakımından bunun %30 fazlalığı şeklinde bir sınır olsa bile $\%50 \times 1.30 = \%65$ gibi yüksek bir oran uygulanabilecekti. Oysa TBK. yürürlüğe girdiğinde anapara faizi en fazla $\%9 \times 1.50 = \%13,5$ olabilecek, tüketici sözleşmelerinde temerrüt faizi ise $\%13,5 \times 1.30 = \%17,55$ olabilecektir. Belirtelim ki burada (tüketici sözleşmelerinde) 4077 sayılı Kanundaki %30 sınırı özel hüküm olarak uygulanmalı, sonraki Kanun olsa bile genel hüküm olan TBK m.120'deki yüzde yüz fazlayı öngören temerrüt faizi düzenlemesi uygulanmamalıdır.

Bu konuda ileri sürülebilecek aksi görüşe göre, bu düzenlemedeki sınırlama (TBK. m.88 ve 120'deki) tacirlerin ticari işleri bakımından uygulanamaz¹⁶. Çünkü 1 Temmuz 2010'de yürürlüğe girecek olan yeni 6102

¹⁶ Bu görüş için bkz. **Helvacı**, Serap : Türk Borçlar Kanunu Tasarısının Değerlendirilmesi Sempozyumu, 2. Oturum, İfa ve İfa Engelleri, Legal Hukuk Dergisi, Ekim 2005, Yıl : 3, Sayı : 34, s.3641. **Moroğlu**, Erdoğan: Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarıları, İ.B.D. Sayı 2006/1, C.29, s.4-6. **Moroğlu**, faiz konusunda yeni TBK. ile yeni TTK'nun uyumsuz olduğunu, bu uyumsuzluğun daha açık düzenlemelerle giderilmesi gerektiğini belirterek öneri şeklinde düzenlemeler tavsiye etmiştir. Keza TBK. ile getirilen sınırlamaların ticari işlerde sorun doğuracağı çeşitli tartışmalarda dile getirilmiştir. **Canyürek**, tarafından bu konuda dile getirilen görüş için bkz. **Albaş** tarafından sunulan tebliğ

sayılı Türk Ticaret Kanunu m.8/I hükmüne göre¹⁷, “Ticari işlerde faiz oranı serbestçe belirlenir.” Sadece burada tüketiciler hakkındaki uygulanacak olan 4077 sayılı Kanundaki düzenlemedeki sınırlar uygulanabilir. Nitekim yeni 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m.8/III hükmüne göre “Tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklıdır.” Bu görüş kabul edilecek olursa, taraflardan birinin tacir olduğu ve ticari işletmesini ilgilendiren bir iş karşısında bu işlemin karşı tarafı tüketici olmamak kaydıyla faiz oranı serbestçe belirlenebilecek, taraflardan biri tüketici ise 4077 sayılı Yasadaki sınırlamalar uygulanabilecek, TBK. düzenlemeleri uygulanamayacaktır. Kanımca yukarıda açıkladığım gerekçelerle (kısaca tacirlerin de korunmaya değer durumda olmaları ve özellikle İsviçre’de de tacirlerin aşırı faizlere karşı korunduğu gerçeği dikkate alınacak olursa) tacirler bakımından da TBK sınırlamaları uygulama alanı bulmalıdır. Nitekim yeni TTK m.9 hükmünde “2. Uygulanacak hükümler” başlıklı hükme göre “MADDE 9- (1) Ticari işlerde; kanunî, anapara ile temerrüt faizi hakkında, ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.” İlgili mevzuat içinde TBK hükümleri olduğu da düşünülecek olursa tacirler bakımından da pekala TBK m.88 ve 120’deki sınırlamalar uygulanabilmelidir.

Faiz ile ilgili sınırlamalar, yabancı para borçları için de geçerli olacak mıdır? Türk Borçlar Kanunu, tasarı halindeyken faizle ilgili sınırlandır-

sırasındaki tartışmalar (Albaş, Hakan : Türk Borçlar Kanunu Tasarısının Değerlendirilmesi Sempozyumu, 2. Oturum, İfa ve İfa Engelleri, Legal Hukuk Dergisi, Ekim 2005, Yıl : 3, Sayı : 34), s.3652 vd.

¹⁷ Düzenlemenin tamamı şu şekildedir (yeni TTK m.8) : “III - Ticari işlerde faiz

1. Oran serbestisi ve bileşik faizin şartları

MADDE 8- (1) Ticari işlerde faiz oranı serbestçe belirlenir.

(2) Üç aydan aşığı olmamak üzere, faizin anaparaya eklenerek birlikte tekrar faiz yürütülmesi şartı, yalnız cari hesaplarla her iki taraf bakımından da ticari iş niteliğinde olan ödünç sözleşmelerinde geçerlidir. Şu şartla ki, bu fıkra, sözleşmeleri tacir olmayanlara uygulanmaz.

(3) Tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler saklıdır.

(4) Bu maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarına aykırı olarak işletilen faiz yok hükmündedir.”

maların yabancı para borcunu kapsamadığı, bunun da bir eksiklik olduğu ileri sürülmekteydi. Gerçekten de Tasarının ilk metninde dar ifadeler kullanılmaktaydı¹⁸. Gerek anapara faizi gerekse temerrüt faizine ilişkin sınırlandırmalara ilişkin düzenlemeler, Tasarıdan farklı bir biçimde ve gayet genel olarak ifade edilmekle birlikte, kanımca niteliği gereği ve yasadaki ifade karşısında (3095 sayılı Kanunda m.4/a)¹⁹ yabancı para borçları için de bu sınırlandırmaların (TBK m.88 ve m.120) uygulama alanı bulabilmesi güçtür. Bu yüzden somut kuralların yer alması uygun olacaktır. Buna göre, 3095 sayılı Kanunda (m.4/a) öngörülen Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı esas alınarak anapara faizinde yüzde elliyi, temerrüt faizinde ise yüzde yüz fazlayı aşmayacak şekilde somut düzenlemeler yapılabilir.

¹⁸ Tasarının 2005 tarihindeki düzenlemesinde anapara faizi için öngörülen 93. Maddede (f.1) : “Faiz ödeme borcunda yıllık faiz oranı, sözleşmede veya kanunda belirlenmemişse, faiz borcunun doğduğu tarihte, T.C. Merkez Bankasının kısa vadeli işlemlerinde, önceki yılın 31 Aralık günü itibariyle uyguladığı avans faiz oranıdır. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü, önceki yılın 31 Aralık günü itibariyle uygulanan avans oranından beş puan veya daha fazla ise, yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur”. Bu düzenleme, temerrüt (direnim) faizi için de 125/1 hükmünde tekrar edilerek direnim faizi için de anapara faizi ile paralel olarak avans faizi kabul edilmişti. Görüldüğü gibi Tasarının 2005 tarihli halinde gerek anapara faizi için 93. maddesinde, gerekse temerrüt faizi için 125. maddesinde “avans faizi”nden söz edilmekteydi. Bu ifadenin ise yabancı para borçlarını kapsamadığı ve bunun bir eksiklik olduğu haklı olarak vurgulanıyordu. Bu konuda bkz. **Helvacı**, s.3641; **Antalya**, Gökhan : Türk Borçlar Kanunu Tasarısının Değerlendirilmesi Sempozyumu, 2. Oturum, İfa ve İfa Engelleri, Legal Hukuk Dergisi, Ekim 2005, Yıl : 3, Sayı : 34, s.3654; **Albaş**, s.3647-3648; **Yavuz**, Cevdet : Borçlar Kanunu Tasarısı Paneli, HPD (Hukuki Perspektifler Dergisi), S.4, Ağustos 2005, s.66 vd., özellikle s.67; **Moralı**, Ahu A., Türk Borçlar Kanunu Tasarısı’na İlişkin Değerlendirmeler, Galatasaray Üniversitesi, Mayıs 2005, İstanbul 2005, s.60-61 ve s.74-75.

¹⁹ Yasal ifade şu şekildedir : “Sözleşmede daha yüksek akdi veya gecikme faizi kararlaştırılmadığı hallerde, yabancı para borcunun faizinde Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı uygulanır.” Mevcut düzenleme, hem akdi (anapara) hem de gecikme (temerrüt) faizi bakımından serbestçe belirlemeyi uygun görmektedir.

Faiz hakkındaki düzenlemelerin daha iyi anlaşılabilmesi için temerrüt faizi hakkındaki TBK. m.120 hükmünde öngörülen düzenlemeye de değinmek gerekir. Bu konuya hemen aşağıda değinilecektir. Bundan önce 3095 sayılı Yasa uygulamasına (oranlar bakımından tarihi gelişime) göz atmak yararlı olacaktır²⁰:

309 sayılı Yasa bakımından yasal (kanunî) faiz” ve “temerrüt faizi” kavramlarının ayrı ayrı ele alınıp, konuya ilişkin yasal düzenlemelerin değişiklik seyriyle birlikte irdelenmesinde yarar vardır. Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu’na göre faiz ödenmesi gerekip de miktarı sözleşme ile tespit edilmemiş olan hallerde gerek “yasal faiz” ve gerekse “yasal temerrüt faizi” yönünden uygulanması gereken hükümler, 19.12.1984 gün ve 18610 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine ilişkin Kanun (3095 Sayılı Kanun) ile getirilmiştir.

Kanununun 1. maddesinde “yasal faiz”, 2. maddesinde ise “yasal temerrüt faizi” düzenlenmiş; 2. maddede de ikili ayrıma gidilerek “ticari olmayan yasal temerrüt faizi” birinci fıkrada, “ticari olan yasal temerrüt faizi” ise üçüncü fıkrada olmak üzere ayrı ayrı hüküm altına alınmış; ticari olmayan temerrüt faizi yönünden açıkça 1. maddede yasal faiz için belirlenen orana atıf yapılmıştır.

3095 Sayılı Kanununun “Kanunî Faiz” başlıklı 1. maddesinin ilk hali aynen;

“Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu’na göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse faiz ödemesi senelik yüzde otuz oranında yapılır.

Bakanlar Kurulu, ekonomik şartları dikkate alarak bu oranın yüzde seksenine kadar arttırma ve eksiltme yapabilir. Bakanlar Kurulu’nun bu konudaki kararı, kararın alınmasını izleyen takvim yılı başından itibaren uygulanır.”

²⁰ **Zevkliler/Aydoğdu**, s.287-288. Bu konudaki Yargıtay kararı için bkz. YARGITAY HUKUK GENEL KURULU, E. 2010/12-124, K. 2010/110, T. 3.3.2010 (kazanci.com).

“Temerrüt Faizi” başlıklı 2. maddesinin ilk hali ise;

“Bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça, geçmiş günler için 1’inci maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecburdur.

Bakanlar Kurulu Kararı ile bu oran 1’inci maddesindeki oran dahilinde artırılabilir veya eksiltilebilir.

Ödeme yerinde ve ödeme zamanındaki banka iskontosu yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile, ticari işlerde temerrüt faizi, TC. Merkez Bankası’nın kısa vadeli krediler için öngördüğü reeskont faizi oranına göre istenebilir.

Temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdî faiz miktarı yukarıdaki fıkralarda öngörülen miktarın üstünde ise, temerrüt faizi, akdî faiz miktarından az olamaz” şeklindedir.

Bu hükümlere göre; 3095 Sayılı Kanun, Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu’na göre faiz ödenmesi gerekip de, bu faizin miktarının sözleşme ile tespit edilmemiş olduğu hallerde uygulanacak “yasal (kanunî) faizi”, 19.12.1984- 01.01.2000 arasındaki dönemde “senelik yüzde otuz oranında” olmak üzere belirlemiş ve Bakanlar Kurulu’nun ekonomik şartları dikkate alarak bu oranın yüzde seksenine kadar arttırma ve eksiltme yapabileceğini, bu kararın alınmasını izleyen takvim yılı başından itibaren uygulanacağını düzenleme altına almıştır. Yasal temerrüt faizi yönünden ise ticari olmayan işler yönünden 1. maddeye atf yapmış; ticari olan işlerde ise, ödeme yerinde ve ödeme zamanındaki banka iskontosunun maddenin birinci ve ikinci fıkralarında açıklanan miktardan fazla olması halinde, arada sözleşme olmasa bile TC. Merkez Bankası’nın kısa vadeli krediler için öngördüğü reeskont faizi oranına göre istenebileceği, düzenlemesini getirmiş; temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdî faiz miktarının yukarıdaki fıkralarda öngörülen miktarın üstünde olması halinde ise, temerrüt faizinin, akdî faiz miktarından az olamayacağını hükme bağlamıştır.

3095 Sayılı Kanunun bu şekli karşısında; mahkeme, bir davada yasal faiz talep edilmişse kanunun 1. maddesine; yasal temerrüt faizi talep

edilmişse de işin ticari olup olmamasına göre kanunun 2. maddesinin birinci ya da üçüncü fıkralarına göre hükmedeceği faizin cinsini ve oranını belirleyecektir.

Bu düzenleme, 01.01.2000 tarihine kadar uygulanmıştır.

Anayasa Mahkemesi, Bakanlar Kurulu'nun belirlediği faiz oranlarının düşük kaldığının, bunun Anayasanın 2. maddesindeki sosyal Hukuk Devleti ile 5.maddesindeki Devletin görevlerine aykırı olduğu gerekçesiyle 3095 sayılı Kanunun 1. ve 2. maddelerini altı ay sonra yürürlüğe girmek üzere iptal etmiş²¹, ortaya çıkan boşluk 4489 sayılı Kanun ile giderilmiştir. 3095 sayılı Kanunda, 15.12.1999 tarih ve 4489 Sayılı Kanun ile değişiklik yapılmış (RG.18.12.1999, S: 23910); bu değişiklikler 01.01.2000 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Yapılan değişiklikle 3095 Sayılı Kanunun "Kanunî Faiz" başlıklı 1. maddesi aynen;

"Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'na göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme, yıllık, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli kredi işlemlerinde uyguladığı reeskont oranı üzerinden yapılır. Söz konusu reeskont oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan reeskont oranından beş puan veya daha çok farklı ise, yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur."

Şeklini almış; böylece yasal (faiz) ödemesinin yıllık, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)'nin önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli kredi işlemlerinde uyguladığı reeskont oranı üzerinden yapılacağı ve bu reeskont oranının belirlenmesinde o yılın 30 Haziran günü uygulanan reeskont oranının bir önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan reeskont oranından beş veya daha fazla puan fazla olması halinde yılın ikinci yarısında bu fazla oranın geçerli olacağı kabul edilerek, belirlenen şartlarda iki dönem için ayrı oran uygulanacağı kabul edilmiştir.

²¹ Anayasa Mahkemesinin 15.12.1988 T., E.1997/34, K.1998/79 sayılı bu kararı için bkz. RG.26.11.1999, S:23888.

Durum bu olunca, yasal faizin hesaplanmasında, yasanın önceki şeklinde gösterilen belli ve Bakanlar Kurulu'nca artırılabilceği kabul edilen oran uygulamasından vazgeçilerek; yasal faiz oranının hesabının TCMB'nın kısa vadeli kredi işlemlerinde uyguladığı reeskont oranı üzerinden yapılması esası kabul edilmiştir.

Yine, 4489 Sayılı Kanunla "Temerrüt Faizi" başlıklı 2. maddesi de değişikliğe uğramış;

"Bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça, geçmiş günler için 1'inci maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecburdur.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur.

Temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdî faiz miktarı yukarıdaki fıkralarda öngörülen miktarın üstünde ise, temerrüt faizi, akdî faiz miktarından az olamaz" düzenlemesi getirilmiştir.

Bu düzenleme ile madde üç fıkraya indirilmiş; öncesinde dördüncü fıkra iken ikinci fıkranın kalkması ile üçüncü fıkra halini alan ortak düzenleme ve ticari olmayan işler için temerrüt faizine ilişkin birinci fıkra aynen korunmuşken; ikinci fıkrada ticari temerrüt faizi oranının belirlenme şekli yeni bir yöntemle bağlanmıştır. Bu yöntemle göre, ticari işlerde taraflarca aksi kararlaştırılmadığı sürece istenebilecek ticari temerrüt faizi oranı, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB)'nın kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranıdır. Bu oran üzerinden temerrüt faizine hükmedilmesinin istenebilmesi için, TCMB'nın kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranının, maddenin birinci fıkrasındaki atıfla kanunun 1. maddesinde yer alan reeskont oranından fazla olması gerekir.

Kanunun bu şekli, 01.01.2000-01.05.2005 tarihleri arasında uygulanmış; bu dönemde yasal (kanunî) faiz ve ayrıca ticari olmayan işler için uygulanacak yasal temerrüt faizinin hesabında, TCMB'nın kısa vadeli kredi

işlemlerinde uyguladığı reeskont oranı esas alınmıştır. Ticari işlerde uygulanacak yasal temerrüt faizinin hesabında ise, ikinci maddenin ikinci fıkrasında yer alan ve hemen yukarıda açıklanan hususlar gözetilmiştir.

3095 Sayılı Kanun son halini, 27.04.2005 gün ve 26798 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanıp, 01.05.2005 tarihinde de yürürlüğe giren 5335 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 14. maddesi ile yapılan değişiklik ile almış; bu Kanunun 29/c maddesiyle 2005 Mali Yılı Bütçe Kanunu’ndaki kanunî faiz oranını tespit eden 37/e maddesi de yürürlükten kaldırılmıştır.

5335 Sayılı Kanunun getirdiği ve halen yürürlükte bulunan bu değişiklik ile, 3095 Sayılı Kanunun “Kanunî Faiz” başlıklı 1. maddesi aynen;

“Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu’na göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır.

Bakanlar Kurulu, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkilidir.”

Şeklini almış; “Temerrüt Faizi” başlıklı 2. maddede ise değişiklik yapılmamıştır.

Ne var ki, 5335 Sayılı Kanunla yapılan değişiklik, sadece 3095 Sayılı Kanunun 1. maddesinde düzenlenen yasal faize ilişkin olmakla birlikte, kanunun 2. maddesinin birinci fıkrasındaki açık yollama nedeniyle, ticari olmayan işlerde uygulanması gereken yasal temerrüt faizi oranlarını da etkilemiştir. 2. maddenin ikinci fıkrasında yer alan ve ticari işler için söz konusu olan yasal ticari temerrüt faizi oranlarına ilişkin düzenleme ise aynen varlığını korumuştur.

Böylece, 01.05.2005 tarihinden itibaren uygulanmak üzere 3095 Sayılı Kanunun 1. maddesinde yapılan düzenleme ile, Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu’na göre faiz ödenmesi gerekip de bunun miktarının sözleşmeyle tespit edilmediği hallerde kanunî faiz oranı yıllık “yüzde oniki” olarak tespit edilmiş; bu oran, aynı maddenin ikinci fıkrasında yer alan hüküm gereğince, Maliye Bakanlığı’nın 16.12.2005 tarih ve 43953 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulu’nun 19.12.2005 tarihli 2005/9831 sayılı kararı ile,

01.01.2006 tarihinden geçerli olmak üzere yıllık “yüzde dokuz”a indirilmiştir. Bu karar 30.12.2005 gün ve 26039 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Şu hale göre; 5335 Sayılı Kanun ile “yasal faiz” ve buna yapılan açık atıf nedeniyle “ticari olmayan yasal temerrüt faizi” yönünden 3095 Sayılı Kanunun ilk şeklindeki hesap tarzına dönülmüş; 01.05.2005 tarihinden geçerli olmak üzere, yasal faizin hesabında TCMB’nin reeskont oranlarının esas alınması yönteminden vazgeçilmiştir. Ticari işlerdeki temerrüt faiz oranına ilişkin yasal düzenleme ise değişikliğe uğramamıştır. Yani ticari işlerde avans faizi uygulaması devam etmiştir.

Yargıtay HGK’nun anılan kararında belirttiği kriterlere ve 3095 sayılı Kanuna uygun olarak hazırlanan ekteki tabloda, Türk hukukundaki faiz ile ilgili oranların tarihçesi ortaya konulmuştur.

B. TEMERRÜT FAİZİ HAKKINDA DÜZENLEME

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Metni

2. Temerrüt faizi

a. Genel olarak

Madde 120- Uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.

Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, birinci fıkraya uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz.

Akdî faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdî faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında akdî faiz oranı geçerli olur.

Yürürlükteki Kanun

2- Geçmiş günler faizi

a) Umumiyet itibarıyla

Madde 103- Bir miktar paranın tediyesinden temerrüt eden borçlu mukavele ile daha az bir faiz tayin edilmiş olsa bile geçmiş günler için senevi yüzde beş hesabıyla faiz tediyesine mecburdur. (1) Akitte doğrudan doğruya veya taksite raptedilmiş komüsyon şeklinde yüzde beşten ziyade bir faiz şart edilmiş ise bu faizde temerrüt eden borçludan istenebilir.

(Üçüncü fıkraya mülga: 29/6/1956-6763/41 md.)

Adalet Komisyonu Raporu

- Tasarının 119 uncu maddesi teselsül nedeniyle 120 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Madde Gerekçesi

MADDE 120- 818 sayılı Borçlar Kanununun 103 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 119 uncu maddesinde, genel olarak temerrüt faizi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 103 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Geçmiş günler faizi / a. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, Tasarıda "2. Temerrüt faizi / a. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun iki fıkradan oluşan 103 üncü maddesi, Tasarının 119 uncu maddesinde üç fıkra hâlinde, tamamen farklı bir hüküm olarak düzenlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 103 üncü maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkroda, faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranının sözleşmede kararlaştırılmaması durumunda, bu oranın, Tasarısının 87 nci maddesinde olduğu gibi, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirleneceği öngörülmektedir. Faiz oranının, ekonomik koşullara göre, zaman içinde sıkça değiştirilebildiği göz önünde tutularak, temel bir kanun olan Türk Borçlar Kanununda, sabit bir oranın belirtilmesi uygun görülmemiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranının, aynı maddenin birinci fıkrası uyarınca belirlenen yıllık ortalama faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamayacağı kabul edilmiştir. Bu emredici hükümle, temerrüde düşmüş olsa bile, Anayasanın 2 nci maddesinde ifadesini bulan sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak, uygulamada örnekleri sıkça görülen olağanüstü faiz oranları karşısında, borçhuların korunmaları amaçlanmıştır.

Maddenin son fıkrasına göre, taraflarca akdî faiz oranı kararlaştırıldığı hâlde sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamış ve yıllık akdî faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı olarak akdî faiz oranı uygulanır. Böylece, temerrüde düşen borçlunun, sözleşmede temerrüt faizi oranına ilişkin bir düzenleme yapılmadığı gerekçesiyle, akdî faizden daha düşük bir temerrüt faizi ödemek suretiyle, temerrüdünden yarar sağlamasının önlenmesi amaçlanmıştır.

“ Temerrüt faizi” başlıklı düzenlemeye göre (m.120)

“a. Genel olarak

Madde 120- Uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.

Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz.

Akdî faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdî faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında akdî faiz oranı geçerli olur.”

Mehaz teşkil eden İsviçre’de İBK. m. 104 uyarınca (OR. Art.104) uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa, %5 şeklinde belirlenmiştir (1. fıkra, İBK m.104)²². Sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamış ve fakat daha yüksek bir anapara faizi kararlaştırılmışsa yüksek olan anapara faizi temerrüt faizi için de geçerli olacaktır (2. fıkra, İBK m.104). Tacirler bakımından ödeme yerindeki banka iskontosu %5’den daha fazlaysa bu yüksek olan iskonto oranı temerrüt faizi olarak uygulanacaktır (3. fıkra, İBK m.104)²³. Görüldüğü gibi İsviçre’de sözleşme serbestliği

²² İsviçre’deki düzenleme için bkz. **Honsell/Vogt/Wiegand**, Art.104, Rn.4 vd.; **Schwenzer**, Rn.10.11 vd.; **Weber**, Art. 104, Rn.4 vd.

²³ İsviçre’de temerrüt faizi ile ilgili kararlar için bkz. BGE 130 III 596 E.3; 123 III 245 E.4b; 120 III 164 f.E.3; 58 II 420 E.6; 52 II 220 E.5; 119 V 78;119 V 132; 123 III 245 E.b., 130 III 599; 122 III 54 E. a.; 131 III 23 E.9.3-9.4; 120 II 265 E.4; 41 III 67; 88 II 115 E.7; 70 II 95 f.E.6; 116 II 235 ff. E.5; 118 II 391; 113 II 340 f.E.8;

ön plana alınmış, sözleşmede hüküm yoksa ikâme faiz oranları (%5, tacirler için daha yüksek banka iskonto faizi) getirilmiştir. Bu oranlar ise somut bir sınırlama getirilmemektedir. Bizdeki düzenlemenin daha somut ve orijinal bir sınırlama getirdiği rahatlıkla söylenebilir. Belirtmek gerekir ki anapara faizinden farklı olarak, temerrüt faizi kanun gereği kendiliğinden doğan bir yan borç olduğundan (mevcut BK. m.103, TBK. m.120), sözleşmede açıkça kararlaştırılmasa bile talep edilebilir²⁴.

Buna göre : TBK 120 hükmünde temerrüt faizi için şu şekilde bir çözüme gidilmiştir:

1. Uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir (TBK m.120/f.1 affıyla 3095 sayılı Yasa m.2).

2. Uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmışsa, bu oran (sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı), birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz (TBK m.120/f.2 atfıyla 3095 sayılı Yasa m.2- âdi işlerde %9 + yüzde yüz fazlası yani %9 =18'i; ticari işlerde avans faizinin yüzde yüz fazlasını yani avans faizinin iki katını, şu an bakımından avans faizi %15 olduğundan iki katı olan %30'u aşamaz). Belirtmek gerekir ki bu düzenlemeler, hakkında özel düzenleme olan tüketici sözleşmeleri dışındaki sözleşmeler bakımından geçerlidir. Bazı özel tüketici sözleşmelerinde ise yukarıda değindiğimiz gibi özel sınırlamalar geçerli olacaktır. Örneğin, tüketici kredileri veya taksitli tüketici satışlarında temerrüt faizi, akdi faiz oranının %30 fazlasını aşamayacaktır. Hakkında özel düzenleme (faiz sınırlaması) olmayan diğer tüketici sözleşmelerinde ise yine TBK. m.88 ve 120 hükmü uygulama alanı bulabile-

120 II 266 E.5; 117 V 350 E. 3b, 119 V 134 E.a; 127 V 390; 85 I 184 f. E.4; 129 V 346 E.4.2.1; 130 III 319 E.7.1.; 122 III 66 f.E.b; 116 II 140 f.E.5. Bu kararların özeti için bkz. STÖCKLI, Victor: Präjudizienbuch OR, Die Rechtsprechung des Bundesgerichts, Herausgegeben von **Gauch**, Peter/**Aeppli**, Victor/**Stöckli**, Hubert, 7. Aufl., Zürich 2009, s.356-357; **Weber**, Art. 104, Rn.10 vd., özellikle Rn.45.

²⁴ **Eren**, s.941-942; **Oğuzman/Öz**, s.242-243; **Honsell/Vogt/Wiegand**, Art.104, Rn.1-2.

cektir. Örneğin peşin tüketici satımlarında temerrüt faizi bakımından TBK. m.120 uygulanabilecektir.

3. Akdî faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdî faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında akdî faiz oranı geçerli olur (TBK m.120/f.3 affıyla 3095 sayılı Yasa m.2). Bu sonuncu hükümden geçen “akdî faiz” ifadesi “akdî anapara faizi” şeklinde anlaşılmalıdır. Buna göre :

Akdî anapara faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi (akdî temerrüt faizi) kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdî anapara faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen (yani 3095 sayılı yasanın 2. maddesindeki) faiz oranından fazla ise, yasal temerrüt faizi oranı yerine akdî anapara faizi oranı akdî temerrüt faizi olarak uygulanacaktır. Ters durumda yani yasal temerrüt faizi oranı fazlaysa bu oran uygulanacaktır. Bu gibi durumlarda ayrıca âdi ve ticari işler ayrımı yapmak gerekecektir. Örneğin, akdî anapara faizi üst sınır olan %13,5 olarak kararlaştırılmışsa ve fakat akdî temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa, âdi işler bakımından bu oran yasal temerrüt faizi olan %9 oranından daha fazla olduğu için bu oran (%13,5) geçerli olacak, ancak ticari işlerde avans faizi %15 olduğu ve bu oran %13,5 oranından daha fazla olduğu için bu defa %13,5 değil yasal ticari temerrüt (avans) faizi olan %15 oranı, akdî ticari temerrüt faizi olarak uygulanacaktır.

Ayrıca faiz ile ilgili olarak yeni Türk Ticaret Kanunu 1530. maddesinin 6. ve 7. fıkrası da göz önüne alınmalıdır. Bu hükümlere göre;

“6) Gecikme faizi ödenmeyeceğini veya ağır derecede haksız sayılabilecek kadar az faiz ödeneceğini, alacaklının geç ödeme dolayısıyla uğrayacağı zarardan borçlunun sorumlu olmayacağını veya sınırlı bir şekilde sorumlu tutulabileceğini öngören sözleşme hükümleri geçerlidir. Geçersizlik durumunda yedinci fıkra uygulanır.

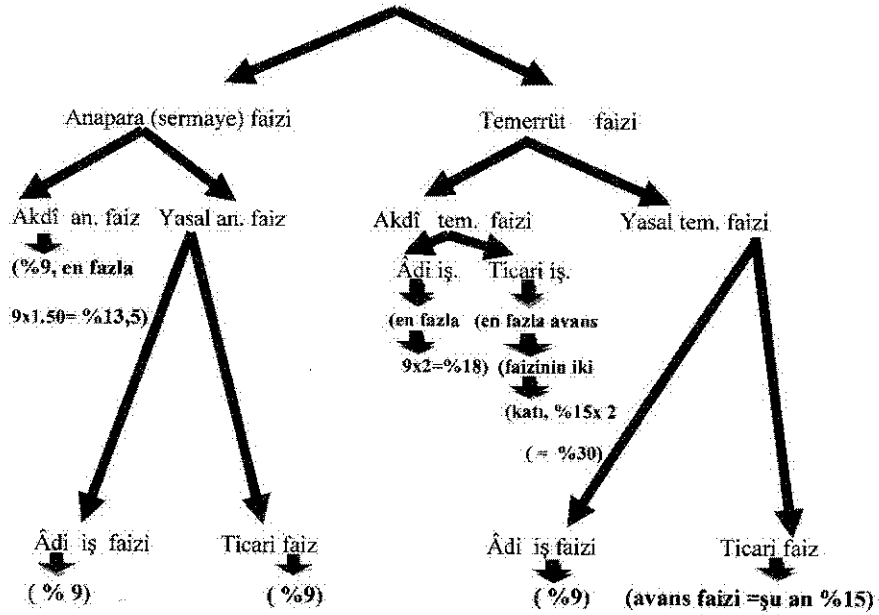
(7) Bu madde hükümleri uyarınca alacaklıya yapılan geç ödemelere ilişkin temerrüt faiz oranının sözleşmede öngörülmediği veya ilgili hükümlerin geçersiz olduğu hâllerde uygulanacak faiz oranını ve alacağın tahsili masrafları için talep edilebilecek asgari giderim tutarını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası her yıl ocak ayında ilan eder. Faiz oranı, 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kamunda

öngörülen ticari işlere uygulanacak gecikme faizi oranından en az yüzde sekiz fazla olmalıdır.”

Türk Ticaret Kanunu 1530 hükmünün uygulandığı hallerde (ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerde -TTK m.1530/f.2-), para borcunda temerrüde düşen borçlu tacir bakımından sınır, şu anda avans faizi %15 olduğundan, % 8 fazlasıyla (15+8 =) %23'ten az (TTK m.1530/f.7, c.son), yukarıda izah ettiğimiz gibi de (15x2 =) yüzde 30'dan fazla olamayacaktır (TBK m.120/f.2 atfıyla 3095 sayılı Yasa m.2-).

*Yukarıda yer verdiğimiz anapara faizi (TBK. m.88) ile temerrüt faizi (TBK. m.120) hakkındaki açıklamalarımızı aşağıdaki şemaya (Şema-2) uyarlayacak olursak (TBK sonrası);

ANAPARA ve TEMERRÜT FAİZİ (TBK. m.88 ve m.120) - Şema-2

Bu arada uygulamada kanunî ticari temerrüt faizi ile ilgili tarih bakımından karışıklıklar söz konusu olmaktadır. 3095 sayılı Kanun m.2'ye göre:

TEMERRÜT FAİZİ

MADDE 2. (Değişik: 4489 - 15.12.1999 / m.2 - Yürürlük m.4) Bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça (**âdi işlerdeki akdi temerrüt faizi**), geçmiş günler için 1 inci maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecburdur (**âdi işlerdeki yasal temerrüt faizi -%9-**).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur (**yasal ticari temerrüt faizi-şu an %15-**).

Temerrüt faizi miktarının sözleşmede (**ticari işlerdeki akdi temerrüt faizi**) kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdi faiz miktarı (**ticari işlerdeki akdi anapara faizi -en fazla %30-**) yukarıdaki fıkralarda öngörülen miktarın üstünde ise, temerrüt faizi (**yasal ticari temerrüt faizi**) akdi faiz miktarından (**ticari işlerdeki akdi anapara faizinden**) az olamaz.

Yasal ticari temerrüt faizi hakkında m.2/II uygulanır. Bu hükme göre, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı (**kısaca avans faizi**), yukarıda açıklanan miktardan fazla ise (yani %9 oranından fazla ise ki şu anda %15 olduğundan fazladır), arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden (**yani %15 üzerinden**) istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur (**yasal ticari temerrüt faizi**).

Buna göre iki dönem söz konudur. İlki, önceki yılın 31 Aralık tarihi, diğeri 30 Haziran'dır. Örneğin, 31 Aralık 2004 tarihinde avans faizi %21 ise,

bu oran yasal faiz oranı olan %9 oranından fazla olduğundan, bu oran 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren geçerli olmalıdır. Ayrıca sonraki yılın (2005) 30 Haziran'ında faiz oranı %16 ise, bu oran (21-16=) 5 puanlık fark içerdiği için 01 Temmuz 2005 sonrasında da geçerli olur. Keza maddede açıkça yer almamakla birlikte 31 Aralık 2005 tarihinde avans faizi tekrar %20'ye çıkmışsa, (20-16 = 4 puanlık fark olsa bile), %20 oranı yasal faiz olan %9 oranından fazla olduğu için 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren de %20 oranı geçerli olmalıdır. 3095 sayılı Yasanın 2. maddesinin 2. fıkrasındaki ifadeye dikkat edilecek olursa, 31 Aralık dönemlerinde 5 puanlık farka değil, 31 Aralık tarihindeki faizin yasal faizden yüksek olup olmamasına bakılmaktadır.

Uygulamada ise bu ayrımlara dikkat edilmeden (tarih ve puan farklarına bakmadan) Merkez Bankasınca yapılan artırım tarihlerinden itibaren avans faizi uygulanarak Kanuna aykırı işlem yapılmaktadır. Örneğin, avans faizi Şubat ayında %22 iken 1 ay sonra Merkez Bankasınca %20'ye düşürüldüğünde, hemen bu oran uygulanmaktadır. Bunun kanuna aykırılığı açıktır. Ayrıca 309 sayılı Kanunun 2. maddesinin 2. fıkrasının daha açık biçimde kaleme alınarak iki dönemi ve dönem başlarını daha iyi vurgulaması yerinde olacaktır. Maddenin şu şekilde kaleme alınması düşünülebilir : “Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi, **sonraki yılın 1 Ocak tarihinden itibaren geçerli olmak üzere** bu oran üzerinden istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında **(1 Temmuz tarihinden itibaren)** bu oran geçerli olur.” Ya da tarihler ve dönemlerdeki uygulamadaki karışıklık dikkate alınarak daha basit bir biçimde şu şekilde düzenleme yapılabilir : “Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi, bu oran üzerinden istenebilir.” Böylece tarih ve dönem kısıtlaması olmaksızın daha basit bir şekilde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yasal faizden fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi,

hemen bu oran üzerinden istenebilir. Kanımca bu sonuncu şekildeki düzenleme, uygulamadaki hesap ve dönem karışıklığını da ortadan kaldıracığından tercih edilmelidir. Ayrıca bu şekildeki düzenleme mehaza daha uygun olacaktır. Gerçekten de İBK.ndaki düzenlemeye göre, “*tacirler bakımından ödeme yerindeki banka iskontosu %5’den daha fazlaysa bu yüksek olan iskonto oranı temerrüt faizi olarak uygulanacaktır*” (3. fıkra, İBK m.104) şeklindeki düzenleme çok daha basit ve yerinde bir düzenlemedir.

* Bu konuda son olarak önemle belirtmek isterim ki geçici ödemelere ilişkin TBK 76., anapara faizi hakkındaki 88. ve temerrüt faizi hakkındaki 120. maddeleri 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girdiğinde, görülmekte olan davalara hemen uygulanacaktır. Gerçekten de 12 Ocak 2011 tarihli 6101 sayılı TÜRK BORÇLAR KANUNUNUN YÜRÜRLÜĞÜ VE UYGULAMA ŞEKLİ HAKKINDA KANUN (RG. 4 Şubat 2011, S: 27836) 7. maddesi şu şekildedir :

“A. Görülmekte olan davalara ilişkin uygulama

MADDE 7 - (1) Türk Borçlar Kanununun kamu düzenine ve genel ahlâka ilişkin kuralları ile geçici ödemelere ilişkin 76 nci, faize ilişkin 88 inci, temerrüt faizine ilişkin 120 nci ve aşırı ifa güçlüğüne ilişkin 138 inci maddesi, görülmekte olan davalarda da uygulanır.

Görüldüğü gibi aşağıda ele alacağımız 76. madde ile yukarıda ele aldığımız 88. ve 129. maddeye ilişkin düzenlemeler, TBK. 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girdiğinde, önemine binaen görülmekte olan davalara hemen uygulanacaktır.

C. GEÇİCİ ÖDEMELERDE FAİZİN YERİ

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Metni

III. Geçici ödemeler

Madde 76- Zarar gören, iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunduğu ve ekonomik durumu da gerektirdiği takdirde hâkim, istem üzerine davalının zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verebilir.

Yürürlükteki Kanun

Madde yeni olduğundan mevcut BK. karşılığı yoktur.

Davalının yaptığı geçici ödemeler, hükmedilen tazminata mahsup edilir; tazminata hükmedilmezse hâkim, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine karar verir.

Adalet Komisyonu Raporu

- Tasarının 75 inci maddesi teselsül nedeniyle 76 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Madde Gereçesi

MADDE 76- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “III. Geçici ödemeler” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 75 inci maddesinde, geçici ödemeler düzenlenmektedir. Bu yeni düzenlemeyle, meselâ, hiçbir sosyal güvenceden yararlanamayacak durumda bulunmakla birlikte, somut olayda uğradığı zararın giderilmesi için âcilen parasal bir desteğe ihtiyaç duyan ve tazminat yükümlüsünün, uğradığı zarardan sorumluluğunu hâkime sunduğu inandırıcı kanıtlarla ortaya koyan zarar görenlerin korunması amaçlanmıştır.

Maddenin birinci fıkrasında, zarar görenin iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunması ve ekonomik durumunun da gerektirmesi koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, hâkime, istem üzerine tazminat yükümlüsünün zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verme yetkisi tanınmıştır. Ancak, fıkra yapılan düzenlemeyle, geçici ödeme kararıyla kesin hüküm sonucunun, eda amaçlı bir ihtiyati tedbir aracılığıyla elde edilmesi amaçlanmamaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, aynı maddenin birinci fıkrası uyarınca zarar görene yapılan geçici ödemelerin nihaî kararda hükmedilmiş olan tazminata mahsup edileceği; zarar görenin açtığı davanın reddine karar verilmesi durumunda ise hâkim tarafından, aynı davada, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine hükmedileceği öngörülmektedir.

Düzenleme (m.76), mevcut Borçlar Kanununda olmadığı gibi mevcut İsviçre Borçlar Kanununda da olmayan orijinal bir düzenlemedir. Düzenlemenin 1. fıkrası İsviçre’de kabul edilmeyen İBK. revizyon taslağının 56h maddesinden esinlenerek alınmıştır²⁵. Ancak TBK. 76. maddesinin 2. fıkrası, İBK. revizyon taslağının 56h maddesinde de olmayan orijinal bir fıkradır.

Kanımcı bu düzenleme uygulamadaki mağduriyetleri ve haksızlıkları ortadan kaldıracak, belki de davalının davayı uzatmasını engelleyebilecek sosyal Hukuk Devleti ilkesinin gereği olan çok yerinde bir hükümdür.

Haksız fiile yönelik davalarda (ki haksız fiillerden doğan borç ilişkilerine ilişkin hükümler, TBK m.49-76 arasında öngörülmüştür) hâkim geçici ödemelere karar verebilir (TBK. m.76). Düzenlemeye göre (1. fıkra) : “Zarar gören, iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunduğu ve ekonomik durumu da gerektirdiği takdirde hâkim, istem üzerine davalının zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verebilir.”

Buna göre geçici ödemelerin üç koşulu vardır :

1. Zarar gören, iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunmalı
2. Zarar görenin ekonomik durumu bunu gerektirmeli (ekonomik durumu zayıf, geçici ödemeleri hak edecek durumda) olmalı
3. Davacı bu yönde talepte bulunmalı.

Koşulların varlığı halinde hâkim, istem üzerine davalının zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verebilir. Yani koşulların varlığına rağmen hâkim takdirine bağlı olarak geçici ödemelere karar vermektedir. Aslında üç koşulun varlığı halinde hâkim, geçici ödemelere karar vermek durumundadır. Çünkü koşulların varlığına rağmen “geçici ödemelere karar vermiyorum” demek, bir anlamda keyfiliğe yol açar. Bu nedenle hâkim, ancak koşulların oluşmadığına kanaat getirirse geçici ödemelere karar vermemelidir. Yani buradaki takdirilik, koşulların varlığını takdir etmek şeklinde olmalı veya anlaşılmalıdır.

²⁵ **Antalya**, Gökhan : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6101 sayılı Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun (Sunuşlu-Gereğçeli-Atfı), İstanbul 2011, m.76, s.136.

Asıl konumuza gelecek olursak,

Düzenlemenin 2. fıkrasına göre : **“Davalının yaptığı geçici ödemeler, hükmedilen tazminata mahsup edilir; tazminata hükmedilmezse hâkim, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine karar verir.”**

Maddedeki geçici ödemeler, mahkeme kararıyla öngörüldüğünden davanın kısmen veya tamamen reddine karar verilmesi halinde alınan geçici ödemeler, davacı lehine hükmedilen tazminatı aştığı oranda sebepsiz zenginleşme oluşturacağından iade edilmesi gerekir. Hâkim, bu durumda **“davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine karar verir.”** Aslında buradaki hükmü **“tazminata hükmedilmezse”** şeklinde değil de **“geçici ödemeler, davacı lehine hükmedilecek tazminatı aştığı oranda, hâkim aşan kısmın yasal faizi ile birlikte geri verilmesine karar verir”** şeklinde anlamak gerekir. Çünkü tazminata kısmen de hükmedilebilir ki maddede buna yer verilmemiştir. Ancak yorum yoluyla aynı sonuca ulaşılabilir.

Buradaki yasal faiz, hangi andan itibaren işlemeye başlayacaktır? Bu konuda TBK. 117. maddesi bu konuda bir çözüm öngörmektedir:

“ Borçlunun temerrüdü” başlıklı maddeye göre

“I. Koşulları

Madde 117- Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer.

Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle; haksız fiilde filin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur. Ancak sebepsiz zenginleşenin iyi niyetli olduğu hallerde temerrüt için bildirim şarttır.

Fazla ödeme söz konusu olduğunda, hâkimin kararıyla geçici ödemelere yer verildiğinden, zenginleşen davacının iyiniyetli olduğunu söylemek yanlış olmaz. Ancak burada ayrıca davalının ayrıca ihtarına gerek olmamalı, kararın tebliğinden itibaren yasal faizin işletilmesi yerinde olur. Maddede

yer verilen yasal faizin temerrüt faizi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu nedenle 3095 sayılı Kanunda yer alan yasal temerrüt faizi oranlarının uygulanması gerekmektedir (Buradaki faiz anapara faizi niteliğinde görülürse -ki kanımca bu görüş yerinde değildir- ödemelerin fiilen yapıldığı tarihten itibaren faiz işletilmesi gerekecektir. Gerçekten de sebepsiz zenginleşmede anapara faizi işin niteliğine aykırıdır²⁶.

Peki burada hükmedilen faiz âdi faiz mi yoksa ticari faiz mi olacaktır? TBK m.76'da öngörülen geçici ödemeler haksız fiile dayanan davalarda uygulandığına göre, davacının asıl alacak için talep ettiği faize bakılarak sonuca gidilmelidir. Başka deyişle, davacının haksız fiile yönelik davasında talep ettiği temerrüt faizinin niteliğine göre fazla ödemelerdeki iade için aynı yönde iadeye karar vermek gerekir. Örneğin, davacının açtığı davada âdi işlerdeki temerrüt faizi talep edilmişse, iade faizi de âdi işlerdeki yasal temerrüt faizine; davacının açtığı davada ticari işlerdeki temerrüt faizi talep edilmişse, iade faizi de ticari işlerde geçerli olan yasal ticari temerrüt faizine uygun olmalıdır. Bu yorum daha adil olacaktır. Aksine yorumla buradaki yasal faizin şu anda geçerli olan %9 oranını ifade ettiği (3095 sayılı K.m.1) söylenirse, ticari davalar bakımından, davacı ticari faiz talep edebilecek, ancak iade bakımından yasal faiz olarak %9 oranı uygulanacaktır ki bu da adil olmayacaktır.

D. ÖNÖDEMELİ SÖZLEŞMELERDE ALICININ TEMERRÜDÜNDE ORTALAMA BANKA MEVDUAT FAİZİ UYGULANMASINA İLİŞKİN DÜZENLEME

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Metni	Yürürlükteki Kanun
<p><i>c. Alıcının temerrüdü</i> MADDE 271- Alıcı bir veya daha çok ön ödemede temerrüde düşerse satıcı, ancak vadesi gelmiş olan ödemeleri isteyebilir. Bununla birlikte, toplam alacağın en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen</p>	<p>Madde yeni olduğundan mevcut BK. karşılığı yoktur.</p>

²⁶ Benzer görüşler için bkz. **Oğuzman/Öz**, s.794; **Barlas**, s.124 vd.

iki ön ödemenin veya toplam alacağın en az dörtte birini oluşturan bir tek ön ödemenin ya da sonuncu ön ödemenin vadesi gelmişse satıcı, ayrıca alıcıya tanıyacağı bir aylık ödeme süresinin geçmesinden sonra sözleşmeden dönme hakkına sahip olur.

Satıcı, ödeme süresi bir yıl veya daha az olan sözleşmeden dönerse, 260 ıncı maddenin ikinci fıkrası hükmü kıyas yoluyla uygulanır. Süresi bir yılı aşan sözleşmelerde satıcı, ancak 269 uncu maddenin ikinci fıkrasında öngörülen cayma parasını ve alıcıya ödenmesi gereken ortalama banka mevduat faizini aşan zararlarının giderilmesini isteyebilir.

Bir yıldan daha uzun süreli sözleşmelerde temerrüde düşmüş olan alıcının malın devrini istemesi hâlinde satıcı, yasal anapara faizi ile birlikte, devir isteminin sonra malın değerinde oluşacak eksilmelerin giderilmesini isteyebilir. Ceza koşulu öngörülmüşse miktarı, satış bedelinin yüzde onunu geçemez.

Satılmanın devredilmiş olduğu hâllerde, dönme konusunda 260 ıncı maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanır.

Hükümet Tasarısı

c. Alıcının temerrüdü

MADDE 270- Alıcı bir veya daha çok ön ödemede temerrüde düşerse satıcı, ancak vadesi gelmiş olan ödemeleri isteyebilir. Bununla birlikte, toplam alacağın en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen iki ön

ödemenin veya toplam alacağın en az dörtte birini oluşturan bir tek ön ödemenin ya da somuncu ön ödemenin vadesi gelmişse satıcı, ayrıca alıcıya tanyacağı bir aylık ödeme süresinin geçmesinden sonra sözleşmeden dönme hakkına sahip olur.

Satıcı, ödeme süresi bir yıl veya daha az olan sözleşmeden dönerse, 259 uncu maddenin ikinci fıkrası hükmü kıyas yoluyla uygulanır. Süresi bir yılı aşan sözleşmelerde satıcı, ancak 268 inci maddenin ikinci fıkrasında öngörülen cayma parasını ve alıcıya ödenmesi gereken ortalama banka faizini aşan zararlarının giderilmesini isteyebilir.

Bir yıldan daha uzun süreli sözleşmelerde temerrüde düşmüş olan alıcının malın devrini istemesi hâlinde satıcı, yasal anapara faizi ile birlikte, devir isteminden sonra malın değerinde oluşacak eksilmelerin giderilmesini isteyebilir. Ceza koşulu öngörülmüşse miktarı, satış bedelinin yüzde onunu geçemez.

Satılmanın devredilmiş olduğu hâllerde, dönme konusunda 259 uncu maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanır.

Adalet Komisyonu Raporu

- Alt Komisyonca, Tasarının 270 nci maddesinin ikinci fıkrasında geçen "...ortalama banka faizini aşan" ibaresi, bu konuda uygulamada ortaya çıkabilecek tereddütlerin giderilmesi amacıyla, "ortalama banka mevduat faizini aşan" şeklindeki ibare ile değiştirilmiş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 271 inci madde olarak bu şekilde kabul edilmiştir.

Madde Gerekçesi

MADDE 271- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "c. Alıcının temerrüdü" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının dört fıkradan oluşan 270 inci maddesinde, alıcının temerrüdü düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, ön ödemeli taksitle satışta alıcının bir veya birden çok ödemede temerrüde düşmesi durumunda, satıcının vadesi gelmiş olan ön ödemeleri isteme hakkı ile fıkroda öngörülen koşullar gerçekleşmişse, sözleşmeden dönme hakkı düzenleme konusu yapılmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasının ilk cümlesinde, satıcının ödeme süresi bir yıl veya daha kısa olan sözleşmeden dönmesi durumunda, Tasarının 259 uncu maddesinin ikinci fıkrasının kıyas yoluyla uygulanacağı kabul edilmektedir. Aynı fıkranın son cümlesi uyarınca, süresi bir yıldan uzun olan sözleşmelerde satıcı, ancak Tasarının 268 inci maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen cayma parasını ve ortalama banka faizlerini aşan zararlarının karşılanmasını isteyebilir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, bir yıldan daha uzun süreli sözleşmelerde temerrüde düşmüş olan alıcının malın devrini istemesi hâlinde satıcıya, yasal anapara faizi ile birlikte devir isteminden sonra malın değerinde oluşacak eksilmelerin giderimini isteme hakkı tanınmakta ve sözleşmede öngörülmesi durumunda ödenecek ceza koşulunun miktarının, satış bedelinin yüzde onunu geçemeyeceği belirtilmektedir.

Maddenin son fıkrasında ise, satılanın devrinden sonra, alıcının temerrüde düşmesi sebebiyle satıcının sözleşmeden dönmesi durumunda, Tasarının 259 uncu maddesinin birinci fıkrası hükmünün uygulanacağı ifade edilmektedir.

Önödemeli sözleşmelerde alıcının temerrüdünde ortalama banka mevduat faizi uygulanmasına ilişkin düzenlemeye ilişkin TBK m.271/II hükmünde: “Satıcı, ödeme süresi bir yıl veya daha az olan sözleşmeden dönerse, 260 inci maddenin ikinci fıkrası hükmü kıyas yoluyla uygulanır. Süresi bir yılı aşan sözleşmelerde satıcı, ancak 269 uncu maddenin ikinci fıkrasında öngörülen cayma parasını ve **alıcıya ödenmesi gereken ortalama banka mevduat faizini** aşan zararlarının giderilmesini isteyebilir.” Mehazda (a.F. Art.227h OR) ikinci ve 3. fıkra birbirine paralel öngörülmüş, bizde ise ayırım yapılmıştır. Bunun gerekçesi de yoktur. Mehazda (a.F. Art.227h OR) şu anda yürürlükte olmayan ikinci fıkrada satıcının isteyebileceği kısım şu şekildedir : Bir yıldan daha uzun süreli sözleşmelerde temerrüde düşmüş olan alıcının malın devrini istemesi hâlinde satıcı, **yasal anapara faizi** ile birlikte, devir isteminden sonra malın değerinde oluşacak eksilmelerin giderilmesini isteyebilir. Ceza koşulu öngörülmüşse miktarı, satış bedelinin yüzde onunu geçemez.” Kanımca bu hükümden ayrılmanın gereği yoktur. Ortalama banka mevduat faizinin hesabı zor olduğundan ve şu

anda da görüldüğü üzere yaklaşık yasal faiz (%9) civarında olduğundan, yasal anapara faizi dense daha iyi olurdu. Ayrıca burada kısıtlama olmadığı için Mahkemece kamu-özel tüm bankaların verdiği faiz oranları istenecek, bunların aritmetik ortalaması alınacaktır ki bunun da hesabı çok zor ve yargılamayı uzatacak niteliktedir. TBK. diğer maddelerinde ortalama banka mevduat faizi de yoktur. Bu nedenle yapılması gereken düzenlemede “ortalama banka mevduat faizi yerine sadece “faiz”den söz edilmesi daha uygun olacaktır.

E. FAİZ ile İLGİLİ TÜRK BORÇLAR KANUNUNDA ÖNGÖRÜLEN DİĞER DÜZENLEMELER

Faiz ile ilgili TBK.nda öngörülen diğer düzenlemeler şu şekildedir (TBK. m.100, 104, 117, 121, 122, 131, 147, 152, 154, 189, 190, 191, 193, 217, 229, 234, 253, 260, 264, 269, 271, 387, 388, 508, 510, 529, 538, 594, 616, 627). Bu düzenlemelerde de “faiz”den söz edilmektedir. Bu nedenle bu konularda ayrıca ayrıntıya girilmeyecektir.

SONUÇ

Hukuki yönden alacağın hukukî (medenî) semeresi olarak tanımlanan faiz, uygulanacak faiz oranlarının ve yasal düzenlemelerin bilinmesi açısından anapara (sermaye, kapital veya eski deyimle “resulmal”) faizi ve temerrüt faizi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Anapara (kapital) faizi henüz temerrüde düşmeden ödenmesi gereken faizdir. Sözleşme uyarınca, alacaklıya ait bir para meblağının faiz geliri elde etmek amacıyla ödünç verilmesi veya herhangi bir şekilde borçluda kalması üzerine faiz ödenmesi öngörülür müşse kapital faizinden söz edilir. Genellikle kredili, taksitli veya vadeli satışlarda söz konusu olur ve temerrüde düşmeden ve genelde “vade farkı” adı altında alınır. Örneğin bir tüketici kredisi sözleşmesinde tüketicinin Bankadan aldığı krediye aylık taksitler halinde ödediği miktarın içinde anapara olduğu gibi anapara faizi de yer alır.

Her iki faiz türü (anapara ve temerrüt) için de akdî faiz ve yasal faiz ayrımı yapılmaktadır. Doktrinde ve Kanunlarda (BK. 72, TBK. 88 ve TBK .120/f.3) “akdî faiz” veya sadece “faiz” ifadesi, anapara faizi yerine de

kullanılmaktadır ki kanımca akdî anapara faizi ile akdî temerrüt faizinin karışmaması için, “faiz” veya “akdî faiz” ifadesi yerine ayırım yapılmalı ve “akdî anapara” ile “akdî temerrüt faizi” ifadesi kullanılmalıdır.

Akdî faiz, adı üzerinde akit (sözleşme) ile kararlaştırılan faiz olup; yasal faiz de taraflarca sözleşmede kararlaştırılmamış olan ve yasaca belirlenen faizdir. Yasal faiz ise hem anapara hem de temerrüt faizi bakımından âdi işlerde geçerli âdi (olağan, basit) veya ticari işlerde geçerli ticari faiz şeklinde olabilmektedir. Bu durum yukarıda şemayla ifade edilmiştir (Şema-1).

Her ne kadar TBK. 88. madde başlığında sadece “faiz” denmişse de TBK. m.120 hükmünün kenar başlığı ve içeriği “temerrüt faizini” düzenlediği için, burada anapara faizinin (henüz temerrüde düşmeden ödenmesi gereken faizin) düzenlendiği anlaşılmaktadır. Ancak başlıkta ve içerikte “faiz” yerine “anapara faizi” terimi kullanılsa daha iyi olurdu.

TBK 88. maddesinden de açıkça anlaşıldığı gibi;

1. Faiz (anapara faizi) ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenecektir (TBK. m.88/f.1 atfıyla 3095 sayılı Yasa m.1). Burada “yedek hukuk kuralı” veya “ikâme faiz” de denilebilecek olan kanunî (yasal) faiz devreye girmektedir (3095 sayılı Kanun m.1).

2. Faiz (anapara faizi) ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmışsa buna itibar edilecektir. Burada bir sınır getirilmiştir. Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen (yani 3095 sayılı Yasaya göre belirlenen) yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamaz (TBK. m.88/f.2 atfıyla 3095 sayılı Yasa m.1 ile belirlenen faizin %50 arttırımlı hali, yani $9 + 4,5 = \%13,5$ oranını aşamaz. Başka tür hesaplamayla $9 \times 1.50 = \%13,5$). Burada emredici hukuk kuralı veya maksimal faiz kuralı devreye girmektedir (TBK m.88/f.2). Örneğin anapara faiz olarak yıllık %20 oranı kararlaştırılmışsa, sözleşmede kararlaştırılan anapara faizi %13,5 oranını aşamayacak, aştığı oranda kısmen geçersiz olacak ve maksimum %13,5 oranı uygulanacaktır.

Yürürlükte olan mevzuat hükümleri hiç şüphesiz şu anda da yürürlükte olan 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'dur.

*Maddede ilk dikkat çekici özellik, akdî anapara faizine ilk defa somut sınır getirilmesidir. Somut sınır diyorum, çünkü daha önce Yargıtay; aşırı faizleri, gabin, ahlâka aykırılık, kişilik haklarına aykırılık, Medeni Kanun'un 2. maddesi anlamında objektif iyi niyet kuralına aykırılık gerekçeleriyle zaten sınırlandırmaktaydı. (Örn. bkz. YARGITAY HUKUK GENEL KURULU, E. 2005/11-459, K. 2005/480, T. 21.9.2005). Ancak bunlar somut bir sınırlandırma değildi. Her somut olaya göre ayrı değerlendirme yapılıyordu.

Faize sınır getirilmesi ile ilgili olarak diğer ülkelere bakacak olursak, çoğu Ülkenin faize sınır getirdiği görülmektedir. Örneğin, İsviçre'de 23 Mart 2001 tar. Tüketici Kredileri Hakkında Kanun m.14 ve Tüketici Kredilerine İlişkin Tüzük m.1 ile tüketici kredilerinde yıllık %15 sınırı getirilmiştir (Bundesgesetz über den Konsumkredit -KKG- vom 23. März 2001). Bir de mehaz teşkil eden İsviçre BK. m.73 hükmünde, taraflarca kararlaştırılmamışsa genel olarak sözleşmeler bakımından anapara faizinin %5 olduğu (yedek kural), faizin kararlaştırıldığı hallerde ise kötüye kullanılmaması gerektiği (aşırı faizin yasak olduğu) ve bu konudaki kamusal düzenlemelerin de saklı olduğu yolunda bir düzenleme vardır ki Türk hukukundaki somut sınırlamanın daha yerinde olduğu görülmektedir. Çünkü kötüye kullanmama gibi bir sınır, somut bir sınır değildir (İsviçre'de yargı kararlarıyla %18 sınırı getirilmektedir). Bu oranların bizden daha yüksek olduğu, bizdeki korumanın her türlü işlemler bakımından %13,5 sınırı ile daha lehe olduğu açıktır.

Acaba bu düzenleme, tüketiciler yanında tacirler lehine de uygulanabilecek midir? Kanımca, bu düzenleme, tüketiciler yanında tacirler lehine de uygulanabilecek bir düzenlemedir. Özellikle kriz dönemlerinde tacirler aleyhine uygulanan yüzde binlere varan aşırı faiz uygulamaları tacirlerin iflâs etmelerine ve krizlerin daha da büyümesine yol açmıştır. Bu durumlar dikkate alınacak olursa, tacirlerin de aşırı faizlere karşı korunması gerektiği bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Kanımca TBK m. 88 ve 120 hükümlerinin uygulanmasında kişi bakımından herhangi bir sınırlama yoktur. Daha önce 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile yapılan somut

bir faiz sınırlandırmasının benzeri burada da yapılmıştır. Gerçekten de 4077 sayılı Kanunda taksitle satışlarda (6.3.2003 tarih ve 4822 sayılı K. ile değişik m.6/A, f.2, d), tüketici kredilerinde (6.3.2003 tarih ve 4822 sayılı K. ile değişik m.10/f.2, f) ve konut finansman sözleşmelerinde (21.2.2007 tarih ve 5582 sayılı K. İle eklenen m.10/B, f.15, i) “sözleşmede belirlenen faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere gecikme faizi oranı” sınırı getirilmiştir. Ancak bu sınırlamalar gecikme (temerrüt) faizine ilişkindir. Oysa TBK.nda getirilen sınırlama hem anapara hem de temerrüt faizine yöneliktir ve yerindedir. Çünkü salt temerrüt faizine sınır getirilip anapara faizine sınır getirilmemesi nedeniyle tam anlamıyla bir sınırlama getirilmiş olunmazdı. Örneğin, anapara faizine sınır getirilmeseydi, anapara faizi yıllık %50 gibi bir oran olabilecekti. Temerrüt faizi bakımından bunun %30 fazlalığı şeklinde bir sınır olsa bile $50 \times 1.30 = 65$ gibi yüksek bir oran uygulanabilecekti. Oysa TBK. yürürlüğe girdiğinde anapara faizi en fazla $9 \times 1.50 = 13,5$ olabilecek, tüketici sözleşmelerinde temerrüt faizi ise $13,5 \times 1.30 = 17,55$ olabilecektir. Belirtelim ki burada (tüketici sözleşmelerinde) 4077 sayılı Kanundaki %30 sınırı özel hüküm olarak uygulanmalı, sonraki Kanun olsa bile genel hüküm olan TBK m.120'deki yüzde yüz fazlayı öngören temerrüt faizi düzenlemesi uygulanmamalıdır.

Yargıtay kararlarına ve 3095 sayılı Kanuna uygun olarak hazırlanan ekteki tabloda, Türk hukukundaki faiz ile ilgili oranların tarihçesi ortaya konulmuştur.

TBK.nda “ temerrüt faizi” başlıklı düzenlemede (m.120) şu şekilde bir çözüme gidilmiştir:

1. Uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir (TBK m.120/f.1 atfıyla 3095 sayılı Yasa m.2).

2. Uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmışsa, bu oran (sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı), birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz (TBK m.120/f.2 atfıyla 3095 sayılı Yasa m.2- âdi işlerde %9 + yüzde yüz fazlası yani %9 =18'i; ticari işlerde avans faizinin yüzde yüz fazlasını yani avans faizinin iki katını, şu an bakımından avans faizi %15 olduğundan

iki katı olan %30'u aşamaz). Belirtmek gerekir ki bu düzenlemeler hakkında özel düzenleme olan tüketici sözleşmeleri dışındaki sözleşmeler bakımından geçerlidir. Bazı özel tüketici sözleşmelerinde ise yukarıda değindiğimiz gibi özel sınırlamalar geçerli olacaktır. Örneğin, tüketici kredileri veya taksitli tüketici satışlarında temerrüt faizi, akdi faiz oranının %30 fazlasını aşamayacaktır. Hakkında özel düzenleme (faiz sınırlaması) olmayan diğer tüketici sözleşmelerinde ise yine TBK. m.88 ve 120 hükmü uygulama alanı bulabilecektir. Örneğin peşin tüketici satımlarında TBK. m.120 uygulanabilecektir.

3. Akdi faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdi faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında akdi faiz oranı geçerli olur (TBK m.120/f.3 atfıyla 3095 sayılı Yasa m.2). Bu sonuncu hükümde geçen "akdi faiz" ifadesi "akdi anapara faizi" şeklinde anlaşılmalıdır. Buna göre :

Temerrüt durumunda, akdi anapara faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi (akdi temerrüt faizi) kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdi anapara faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen (yani 3095 sayılı yasanın 2. maddesindeki) faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı yerine akdi anapara faiz oranı akdi temerrüt faizi olarak uygulanacaktır. Ters durumda yani yasal temerrüt faizi oranı fazlaysa bu oran uygulanacaktır. Bu gibi durumlarda ayrıca âdi ve ticari işler ayrımı yapmak gerekecektir. Örneğin, akdi anapara faizi üst sınır olan %13,5 olarak kararlaştırılmışsa ve fakat akdi temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa, âdi işler bakımından bu oran yasal temerrüt faizi olan %9 oranından daha fazla olduğu için bu oran (%13,5) geçerli olacak, ancak ticari işlerde avans faizi %15 olduğu ve %13,5 oranı %15 oranından daha az olduğu için bu defa %13,5 değil yasal ticari temerrüt (avans) faizi olan %15 oranı, akdi ticari temerrüt faizi olarak uygulanacaktır.

Türk Ticaret Kanunu 1530 hükmünün uygulandığı hallerde (ticari işletmeler arasında mal ve hizmet tedariki amacıyla yapılan işlemlerde -TTK m.1530/f.2-), para borcunda temerrüde düşen borçlu tacir bakımından sınır, şu anda avans faizi %15 olduğundan, % 8 fazlasıyla (15+8 =) %23'ten az

(TTK m.1530/f.7, c.son), yukarıda izah ettiğimiz gibi de (15x2 =) yüzde 30'dan fazla olamayacaktır (TBK m.120/f.2 atfıyla 3095 sayılı Yasa m.2-).

Mehaz teşkil eden İsviçre'de İBK. m. 104 uyarınca (OR. Art.104) uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa, %5 şeklinde belirlenmiştir (1. fıkra, İBK m.104). Sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamış ve fakat daha yüksek bir anapara faizi kararlaştırılmışsa yüksek olan anapara faizi temerrüt faizi için de geçerli olacaktır (2. fıkra, İBK m.104). Tacirler bakımından ödeme yerindeki banka iskontosu %5'den daha fazlaysa bu yüksek olan iskonto oranı temerrüt faizi olarak uygulanacaktır (3. fıkra, İBK m.104). Görüldüğü gibi İsviçre'de sözleşme serbestliği ön plana alınmış, sözleşmede hüküm yoksa ikâme faiz oranları (%5, tacirler için daha yüksek banka iskonto faizi) getirilmiştir. Bu oranlar ise somut bir sınırlama getirilmemektedir. Bizdeki düzenlemenin daha somut ve orijinal bir sınırlama getirdiği rahatlıkla söylenebilir.

* Yukarıda yer verdiğimiz anapara faizi (TBK. m.88) ile temerrüt faizi (TBK. m.120) hakkındaki açıklamalarımız yukarıdaki şemada gösterilmiştir (Şema-2).

3095 sayılı Yasa uygulaması ekteki tabloda gösterilmiştir. Adi işlerdeki yasal faiz oranı şu anda %9'dur. Yasal ticarî temerrüt faizi ise avans faiz oranına bağlanmıştır. Yasal ticarî temerrüt faizi hakkında m.2/II uygulanır. Bu hükmeye göre, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı (**kısaca avans faizi**), yukarıda açıklanan miktardan fazla ise (yani %9 oranından fazla ise ki şu anda %15 olduğundan fazladır), arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden (**yani %15 üzerinden**) istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur (**yasal ticarî temerrüt faizi**).

Buna göre iki dönem söz konudur. İlki, önceki yılın 31 Aralık tarihi, diğeri 30 Haziran'dır. Örneğin, 31 Aralık 2004 tarihinde avans faizi %21 ise, bu oran yasal faiz oranı olan %9 oranından fazla olduğundan, bu oran 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren geçerli olmalıdır. Ayrıca sonraki yılın (2005) 30 Haziran'ında faiz oranı %16 ise, bu oran 5 puanlık fark içerdiği için 01

Temmuz 2005 sonrasında da geçerli olur. Keza maddede açıkça yer almakla birlikte 31 Aralık 2005 tarihinde avans faizi tekrar %20'ye çıkmışsa, (20-16 = 4 puanlık fark olsa bile²⁷), %20 oranı yasal faiz olan %9 oranından fazla olduğu için 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren de %20 oranı geçerli olmalıdır.

Uygulamada ise bu ayrımlara dikkat edilmeden (tarih ve puan farklarına bakmadan) Merkez Bankasınca yapılan artırım tarihlerinden itibaren avans faizi uygulanarak Kanuna aykırı işlem yapılmaktadır. Örneğin, avans faizi Şubat ayında %22 iken 1 ay sonra Merkez Bankasınca %20'ye düşürüldüğünde hemen bu oran uygulanmaktadır. Bunun kanuna aykırılığı açıktır. Ayrıca 309 sayılı Kanununun 2. maddesinin 2. fıkrasının daha açık biçimde kaleme alınarak iki dönemi ve dönem başlarını daha iyi vurgulaması yerinde olacaktır. Maddenin şu şekilde kaleme alınması düşünülebilir : “Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi, **sonraki yılın 1 Ocak tarihinden itibaren geçerli olmak üzere** bu oran üzerinden istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında (**1 Temmuz tarihinden itibaren**) bu oran geçerli olur.” Ya da tarihler ve dönemlerdeki uygulamadaki karışıklık dikkate alınarak daha basit bir biçimde şu şekilde düzenleme yapılabilir : “Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi, bu oran üzerinden istenebilir.” Böylece tarih ve dönem kısıtlaması olmaksızın daha basit bir şekilde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi, hemen bu oran üzerinden istenebilir. Kanımca bu sonuncu şekildeki düzenleme, uygulamadaki hesap ve dönem karışıklığını da ortadan

²⁷ 3095 sayılı Yasanın 2. maddesinin 2. fıkrasındaki ifadeye dikkat edilecek olursa, 31 Aralık dönemlerinde 5 puanlık farka değil, 31 Aralık tarihindeki faizin yasal faizden yüksek olup olmamasına bakılmaktadır.

kaldıracağından tercih edilmelidir. Ayrıca bu şekildeki düzenleme mehaza daha uygun olacaktır. Gerçekten de İBK.ndaki düzenlemeye göre, “*tacirler bakımından ödeme yerindeki banka iskontosu %5’den daha fazlaysa bu yüksek olan iskonto oranı temerrüt faizi olarak uygulanacaktır*” (3. fıkra, İBK m.104) şeklindeki düzenleme çok daha basit ve yerinde bir düzenlemedir.

* Bu konuda son olarak önemle belirtmek isterim ki geçici ödemelere ilişkin TBK 76., anapara faizi hakkındaki 88. ve temerrüt faizi hakkındaki 120. maddeleri 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girdiğinde, görülmekte olan davalara hemen uygulanacaktır. Gerçekten de 6101 sayılı TÜRK BORÇLAR KANUNUNUN YÜRÜRLÜĞÜ VE UYGULAMA ŞEKLİ HAKKINDA KANUN (Kabul Tarihi: 12/1/2011, RG. 4 Şubat 2011, S: 27836) 7. maddesi şu şekildedir:

“A. Görülmekte olan davalara ilişkin uygulama

MADDE 7 – (1) Türk Borçlar Kanununun kamu düzenine ve genel ahlâka ilişkin kuralları ile geçici ödemelere ilişkin 76 nci, faize ilişkin 88 inci, temerrüt faizine ilişkin 120 nci ve aşırı ifa güçlüğüne ilişkin 138 inci maddesi, görülmekte olan davalarda da uygulanır.”

Görüldüğü gibi aşağıda ele alacağımız 76. madde ile yukarıda ele aldığımız 88. ve 129. maddeye ilişkin düzenlemeler, TBK 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girdiğinde, önemine binaen görülmekte olan davalara hemen uygulanacaktır.

6098 sayılı Kanunda faizle ilgili özellik arzeden diğer düzenlemeler geçici ödemelerle ilgili 76. madde ve önödeme sözleşmelerde alıcının temerrüdü ile ilgili 271. madde olarak karşımıza çıkmaktadır. TBK. m.76’daki düzenleme, mevcut Borçlar Kanununda olmadığı gibi mevcut İsviçre Borçlar Kanununda da olmayan orijinal bir düzenlemedir. Düzenlemenin 1. fıkrası İsviçre’de kabul edilmeyen İBK. revizyon taslağının 56h maddesinden esinlenerek alınmıştır. Ancak TBK. 76. maddesinin 2. fıkrası, İBK. revizyon taslağının 56h maddesinde de olmayan orijinal bir fıkradır. Kanımca bu düzenleme uygulamadaki mağduriyetleri ve haksızlıkları ortadan kaldıracak, belki de davalının davayı uzatmasını engelleyebilecek sosyal Hukuk Devleti ilkesinin gereği olan çok yerinde bir hükümdür.

TBK m.271/II hükmünde : “Satıcı, ödeme süresi bir yıl veya daha az olan sözleşmeden dönerse, 260 ıncı maddenin ikinci fıkrası hükmü kıyas yoluyla uygulanır. Süresi bir yılı aşan sözleşmelerde satıcı, ancak 269 uncu maddenin ikinci fıkrasında öngörülen cayma parasını ve alıcıya ödenmesi gereken ortalama banka mevduat faizini aşan zararlarının giderilmesini isteyebilir.” Mehazda (a.F. Art.227h OR) ikinci ve 3. fıkraya birbirine paralel öngörülmüş²⁸, bizde ise ayırım yapılmıştır. Bunun gerekçesi de yoktur. Mehazda (a.F. Art.227h OR) şu anda yürürlükte olmayan ikinci fıkrada satıcının isteyebileceği kısım şu şekildedir: *Bir yıldan daha uzun süreli sözleşmelerde temerrüde düşmüş olan alıcının malın devrini istemesi hâlinde satıcı, yasal anapara faizi ile birlikte, devir isteminden sonra malın değerinde oluşacak eksilmelerin giderilmesini isteyebilir. Ceza koşulu öngörülmüşse miktarı, satış bedelinin yüzde onunu geçemez.* Kanımca bu hükümden ayrılmanın gereği yoktur. Ortalama banka mevduat faizinin hesabı zor olduğundan ve şu anda da görüldüğü üzere yaklaşık yasal faiz (%9) civarında olduğundan, yasal anapara faizi dense daha iyi olurdu. Ayrıca burada kısıtlama olmadığı için Mahkemece kamu-özel tüm bankaların verdiği faiz oranları istenecek, bunların aritmetik ortalaması alınacaktır ki bunun da hesabı çok zor ve yargılamayı uzatacak niteliktedir. TBK. diğer maddelerinde ortalama banka mevduat faizi de yoktur. Bu nedenle yapılması gereken düzenlemede “ortalama banka mevduat faizi” yerine sadece “yasal faiz” veya tercihe göre “yasal ticari faiz”den söz edilmesi daha uygun olacaktır.

²⁸ Mehaz düzenlemeler için bkz. **Bucher**, s.135.

FAİZ ORANLARI VE UYGULANACAK TARİHLER (TABLO)

YÜRÜRLÜK TARİHİ	HUKUKİ DAYANAK	OLAGAN (ADİ) İŞLERDEKİ TEMERRÜT FAİZ ORANI	TİCARİ İŞLERDEKİ TEMERRÜT FAİZ ORANI
19.12.1984-31.12.1997	3095 say. K. ¹	30	Reeskont faiz o.
01.01.1998-31.12.1999	Bak. Kur. Kar. ²	50	67
01.01.2000-30.06.2002	4489 say. K. ³ ile değişik 3095 say. K.m.1 ve 2/1-II	60 (RFO)	(Reeskont faiz oranı=RFO)
01.07.2002-30.06.2003	"	55 (RFO)	(Avans faiz oranı=AFO)
01.07.2003-31.12.2003	"	50 (RFO)	57 (AFO)
01.01.2004-30.06.2004	"	43 (RFO)	48 (AFO)
01.07.2004-30.04.2005	"	38 (RFO)	42 (AFO)
01.05.2005-30.06.2005	5335 s. K. ⁴ m.14 ile değişik 3095 say. K.m.1	12	42 (AFO)
01.07.2005-31.12.2005	"	12	30 (AFO)
01.01.2006-31.12.2007	Bakanlar Kurulu Kararı ⁵ ile değişik 3095 say. K.m.1/II	9	25 (AFO)
01.01.2008-30.06.2009	3095 say. K.m.1/II	9	27 (AFO)
01.07.2009-31.12.2009	3095 say. K.m.1/II	9	19 (AFO)
01.01.2010-31.12.2010	3095 say. K.m.1/II	9	16 (AFO)
01.01.2011- Devam	3095 say. K.m.1/II	9	15 (AFO)

¹ T.C. Merkez Bankasının yayımladığı reeskont ve avans faiz oranları hakkında bkz. www.tcmb.gov.tr.

² RG.19.12.1984, S:18610.

³ RG.20.8.1997, S:23086.

⁴ RG.18.12.1999, S:23910. Merkez Bankası, çeşitli tarihlerdeki duyurularla reeskont ve avans faiz oranlarını belirlemektedir. Bu değişiklikler, 3095 sayılı Kanundaki tariflere ayarlanarak yukarıdaki tabloya işlenmiştir. Bu kanun, Anayasa Mahkemesinin 3095 sayılı Kanunun 1. ve 2. maddelerini iptal etmesinin ardından kabul edilmiştir. An.Mah. karar için bk. RG.26.11.1999, S: 23888.

⁵ 5335 sayılı Kanun, RG. 27.04.2004, S:25798. Yürürlük Tarihi : 01.05.2005 (5335 s.K. m.5-7-e). Kanuna göre değişiklik, Kanunun yayımını (ya da Nisan ayını) izleyen ayın başından itibaren yani 01.05.2005 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

⁶ Yasal faiz oranını, 1/1/2006 tarihinden geçerli olmak üzere, yıllık % 12 den % 9'a indirilmesi, 19/12/2005 tarihli ve 20059831 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (RG.30.12.2005, S: 26039) ile kararlaştırılmıştır. Ayrıca 3095 sayılı Yasanın bağını kapsayan ticari faiz bakımından (özellikle m.1/II) iki dönem söz konudur. İlki, önceki yılın 31 Aralık tarihi, diğeri 30 Haziran'dır. Örneğin, 31 Aralık 2004 tarihinde avans faizi %21 ise, bu oran yasal faiz oranı olan %9 oranından fazla olduğundan, bu oran ticari faiz olarak 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren geçerli olmalıdır. Ayrıca sonraki yılın (2005) 30 Haziran'ında faiz oranı %16 ise, bu oran 5 puanlık fark içerdiği için 01 Temmuz 2005 sonrasında da geçerli olur. Keza maddede açıkça yer alınmadıkça bir şekilde 31 Aralık 2005 tarihinde avans faizi tekrar %20'ye çıkmışsa, (20-16) = 4 puanlık fark olsa bile (%), %20 oranı yasal faiz olan %9 oranından fazla olduğu için 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren de %20 oranı geçerli olmalıdır. 3095 sayılı Yasanın 2. maddesinin 2. fıkrasındaki ifadeye dikkat edilecek olursa, 31 Aralık öncesinde 5 puanlık farka değin, 31 Aralık tarihindeki faizin yasal faizden yüksek olup olmamasına bakılmaktadır.

FAİZ ORANLARI VE UYGULANACAK TARİHLER (TABLO)²⁹**Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Reeskont İşlemlerinde
Uygulanan Faiz Oranları (www.tcmb.gov.tr)**

Yürürlük Tarihi	Reeskont İşlemlerinde Uygulanan İskonto Oranı (%)	Avans İşlemlerinde Uygulanan Faiz Oranı (%)
01.01.1990	40	45
20.09.1990	43	48,25
23.11.1990	45	50,75
15.02.1991	48	54,50
27.01.1994	56	65
21.04.1994	79	98
12.07.1994	70	85
27.07.1994	63	75
01.10.1994	55	64
10.06.1995	52	60
01.08.1995	50	57
02.08.1997	67	80
30.12.1999	60	70
17.05.2002	55	64
14.06.2003	50	57
08.10.2003	43	48

²⁹ T.C. Merkez Bankasının yayımlandığı reeskont ve avans faiz oranları hakkında bkz. www.tcmb.gov.tr.

15.06.2004	38	42
13.01.2005	32	35
25.05.2005	28	30
20.12.2005	23	25
20.12.2006	27	29
28.12.2007	25	27
09.04.2009	19	20
12.06.2009	18	19
22.12.2009	15	16
30.12.2010	14	15

Kaynakça

- Albaş,** Hakan : Türk Borçlar Kanunu Tasarısının Değerlendirilmesi Sempozyumu, 2. Oturum, İfa ve İfa Engelleri, Legal Hukuk Dergisi, Ekim 2005, Yıl : 3, Sayı : 34, s.3643 vd.
- Antalya,** Gökhan : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6101 sayılı Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun (Sunuşlu-Gerekçeli-Atıflı), İstanbul 2011.
- Antalya,** Gökhan : Türk Borçlar Kanunu Tasarısının Değerlendirilmesi Sempozyumu, 2. Oturum, İfa ve İfa Engelleri, Legal Hukuk Dergisi, Ekim 2005, Yıl: 3, Sayı : 34, s.3654.
- Barlas,** Nami : Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, İstanbul 1991.
- Berger,** Bernhard : Allgemeines Schuldrecht, Bern 2008.
- Brox, Hans/Walker, W. Dietrich** : Allgemeines Schuldrecht, München 2009.
- Bucher,** Eugen : Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil ohne Deliktsrecht, 2. Aufl., Zürich 1988.
- Eren,** Fikret : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul 2003.
- Giger,** Hans : Obligationenrecht, Handbuch für Studium, Wissenschaft und Praxis von A-Z, Zürich 1988.
- Giger,** Hans : Berner Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Band VI, 2. Abteilung, Die einzelnen Vertragsverhältnisse, 1. Teilband, 1. Unterteilband, Der Konsumkredit, Bern 2007 (Kısaltma : GIGER, BK).
- Guhl, Theo/Koller, Alfred/Schnyder, Anton/Druey, Jean N.** : Das Schweizerische Obligationenrecht, Zürich 2000.
- Helvacı,** Serap : Türk Borçlar Kanunu Tasarısının Değerlendirilmesi Sempozyumu, 2. Oturum, İfa ve İfa Engelleri, Legal Hukuk Dergisi, Ekim 2005, Yıl : 3, Sayı : 34, s.3639 vd.
- Helvacı,** Mehmet : Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı, İstanbul 2000.

- Honsell, Heinrich/Vogt, N.Peter/Wiegand, Wolfgang** :: Obligationenrecht I, Art.1-529 OR, Basler Kommentar, 3. Auflage, Basel 2003.
- Kathrein, Georg** : Kurzkommentar zum AGBG, Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, Ehegesetz, Konsumentenschutzgesetz..., Herausgegeben von KOZIOL/BYDLINSKI/BOLLENBERGER, Raimund, Wien 2007.
- Kılıçoğlu, Ahmet M.**: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Ankara 2006.
- Kramer, Ernst A.** : Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Basel 2009.
- Krauskopf, Frédéric** : Präjudizienbuch OR, Die Rechtsprechung des Bundesgerichts, Herausgegeben von GAUCH, Peter/AEPLI, Victor/STÖCKLI, Hubert, 7. Aufl., Zürich 2009.
- Larenz, Karl** : Lehrbuch des Schuldrechts, München 1987.
- Merz, Hans** : Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, 6.Band, Erster Teilband, Basel 1984.
- Morali, Ahu A.**, Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'na İlişkin Değerlendirmeler, Galatasaray Üniversitesi, Mayıs 2005, İstanbul 2005.
- Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut** : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul 2005.
- Öz, Turgut** : Borçlar Kanunu Tasarısı Paneli, HPD (Hukuki Perspektifler Dergisi), S.4, Ağustos 2005, s.74 vd.
- Schmid, Jörg** : Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil, Band I, Zürich 2008.
- Schwenzer, Ingeborg** : Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil, Bern 2009.
- Stöckli, Victor**: Präjudizienbuch OR, Die Rechtsprechung des Bundesgerichts, Herausgegeben von GAUCH, Peter/AEPLI, Victor/STÖCKLI, Hubert, 7. Aufl., Zürich 2009.
- Von Tuor, Andreas/Peter, Hans** : Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrecht, Zürich 1979.
- Yavuz, Cevdet** : Borçlar Kanunu Tasarısı Paneli, HPD (Hukuki Perspektifler Dergisi), S.4, Ağustos 2005, s.66 vd.

Weber, Rolf W. : Berner Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Band VI, 1. Abteilung, Allgemeine Bestimmungen, 4. Teilband Art. 68-96, 2. Aufl., Bern 2005.

Weber, Rolf W. : Berner Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Band VI, 1. Abteilung, Allgemeine Bestimmungen, 5. Teilband Art. 97-109, Bern 2000.

Zevkliler, Aydın/**Aydoğdu**, Murat : Tüketicinin Korunması Hukuku, Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Ankara 2004.

Kısaltmalar Cetveli

a.F	: alte Fassung (eski metin)
Art.	: Artikel
Aufl.	: Auflage (Baskı)
b.	: Bent
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu)
BGBI.	: Bundesgesetzblatt (Alman Resmi Gazetesi)
BGE	: Bundesgerichtsentscheidungen
BGH	: Bundesgerichtshof
bkz.	: bakınız
BK.	: Borçlar Kanunu (818 sayılı mevcut Kanun)
c.	: cümle
C.	: Cilt
D.E.Ü.	: Dokuz Eylül Üniversitesi
dn.	: Dipnot
E.	: Esas sayısı
e.t.	: Erişim tarihi
f.	: Fıkra
GÜHFD.	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Yargıtay Hukuk Dairesi
HGB	: Handelsgesetzbuch (Alman Ticaret Kanunu)
HGK.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
İBD.	: İstanbul Barosu Dergisi
İBK	: İsviçre Borçlar Kanunu (OR)
İçt BK	: İçtihatları Birleştirme Kararı

K.	: Karar sayısı
KKG	: Bundesgesetz über den Konsumkredit von Schweiz (İsviçre Tüketiciyi Koruma Kanunu)
KSchG	: Konsumentenschutzgesetz vom Österreich (Avusturya Tüketiciyi Koruma Kanunu)
m.	: madde
MK.	: 4721 sayılı (Yeni) Medenî Kanun
Nr.	: Nummer (Numara)
OR	: Schweizerische Obligationenrecht (İsviçre Borçlar Kanunu-İBK)
Örn	: Örneğin
p.	: Paragraf
Rn.	: Randnummer (Kenar numarası)
RG.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
sy.	: sayılı
S.	: Sayı
TBK.	: (yeni) 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TKHK	: 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK.	: (yeni) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
Vorb.	: Vorbemerkungen
vs.	: vesair
Y.	: Yargıtay
YİBK.	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı